

Proje Faaliyetleri Dâhilinde Daha Önce Yapılmış Etik Araştırmalarda Kapsanan Kurumlar İçin Belirlenmiş Önerilerin Uygulanmasının Desteklenmesi Konusunda Değerlendirme Raporu

Hazırlayan

Savaş Zafer Şahin, Kısa Dönem Uzman

Mart 2014

ECU-TYEC 2/2014

İçindekiler

I. GİRİŞ	3
II. DANIŞMANLIK ÇERÇEVESİ	4
II.1. Amaç.....	4
II.2. Çalışma İlkeleri.....	4
II.3. Çalışma Programı.....	4
II.3. Çalışma Çerçevesi	5
II.4. Danışmanlık Konusu Kurumlardaki Eylem Planlarına İlişkin Öneri Değerlendirme Tablosu	5
III. KURUM DEĞERLENDİRMELERİ	6
III.1. Yerel Yönetimlerde İmar Uygulamaları ve Etik/Görüşme Yapılan Kurum:İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü	6
III.2. Kolluk Hizmetleri ve Etik/Görüşme Yapılan Kurum:İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü	13
III.3. Gümrük Hizmetleri ve Etik/Görüşme Yapılan Kurum: Gümrük ve Ticaret Bakanlığı.....	15
III.4. Kamu İhaleleri ve Etik/ Görüşme Yapılan Kurum: Kamu İhale Kurumu	20
III.5. Etik, Kültür ve Toplum/Görüşme Yapılan Kurum: Milli Eğitim Bakanlığı	22
III.6. Sağlık Hizmetleri ve Etik/Görüşülen Kurum: Sağlık Bakanlığı ve İlgili Birimleri	26
III.7. Kayıtdışı Ekonomi ve Etik/Görüşülen Kurum: Maliye Bakanlığı	28
IV. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	30

I. GİRİŞ

Başbakanlık Kamu Görevlileri Etik Kurulu ve Avrupa Konseyi, “Yolsuzluğun Önlenmesi İçin Etik Projesi” (TYEC1) ve “Kamu Sektöründe Etiğin Güçlendirilmesi Projesi” (TYEC2) kapsamında, etik ilkelerin kamu yönetiminde yerleştirilmesi ve güçlendirilmesi amacıyla bir dizi çalışma yürütmüştür. 2009 yılında basılan “Kamu Etiği Akademik Araştırmaları” çalışması, bu anlamda önemli bir yer tutmaktadır. Toplam on ayrı alanda kamu yönetiminin farklı yönleri dikkate alınarak saha araştırmalarına dayalı araştırmalar gerçekleştirilmiştir. Anket, derinlemesine mülakat gibi yöntemler kullanılarak sonuçlar elde edilmiş, ilgili yazın ve dünyadaki diğer ülke örnekleri de dikkate alınarak araştırma yapılan alanda etiğin güçlendirilmesi için öneriler geliştirilmiştir. Öneriler, mevzuat ve kurumsal yapı değişikliklerine, personel yapısından eğitsel tedbirlere kadar geniş bir yelpazede iyileştirme yaklaşımları getirmektedir. Araştırmaların yapıldığı tarihte bu önerilerin Türkiye’deki kamu kurumlarına, etik yaklaşımlarını geliştirme konusunda yol gösterici olmasının arzu edildiği anlaşılmaktadır.

Ancak, araştırmaların yapıldığı tarihten bu yana geçen dört yıl aşkın zaman diliminde bu önerilere temel oluşturan kamu yönetimi yapısında ve kurumsal işleyişlerde ciddi değişiklikler olmuştur. Bu değişiklikler, araştırma sonuçlarına dayalı olarak önerilerin geçerliliğinin gözden geçirilmesi ihtiyacını doğurmuştur. Çünkü bazı öneriler açısından, kurumlar tarafından ciddi mesafeler kat edilmiş, bazı öneriler geçerliliğini kaybetmiştir. Bazı öneriler geçerliliğini korumakla birlikte sürdürülebilirlik açısından gündemde tutulmaları gerekmektedir. Her şeyden öte, yapılan araştırmaların bir kısmının, alanın genişliği sebebiyle kesitsel bir yaklaşımla gerçekleştirilmiş olması önerilerin, kurumların genişleyen yetki alanlarıyla örtüşmesi konusunda değerlendirme sorunları ortaya çıkmaktadır.

Kamu Sektöründe Etiğin Güçlendirilmesi Projesi kapsamında, kurumların bundan sonraki dönemde izleyecekleri yol haritalarının ve olası etik eylem planlarının şekillendirilmesine temel teşkil etmesi açısından, araştırmalarda getirilen önerilerin değişen koşullar dikkate alınarak yeniden ele alınması gerekmektedir. Bu çalışmada bu değerlendirme yapılmıştır. Yapılan on araştırmadan yedisi bu anlamda değerlendirilmiş, kurumların temsilcilerinin de görüşleri alınarak önerilerle ilgili ayrıntılar ve yenilenme ihtiyaçları irdelenmiştir.

Bu irdelenmenin yapılabilmesi için, öncelikle bir çalışma çerçevesi çizilmiş, bu çerçeve içerisinde çalışmanın amacı, ilkeleri ve programı ortaya konmuştur. Bu rapor, daha sonra yine kurum temsilcileriyle yapılacak bir dizi çalıştay sonrasında olgunlaştırılarak nihai hale getirilmiştir.

Etik anlayışın güçlendirilmesinde, sürdürülebilirlik önemli bir yer tutmaktadır. Geçmişteki çabaları, gelecekteki çabalarla bir araya getirip güncel süreklilikleri yakalamak için yapılan bu çalışmanın farklı kurumların etik konusundaki eylemlerini berraklaştırmalarına katkıda bulunma potansiyelinin olacağı umut edilmektedir.

II. DANIŞMANLIK ÇERÇEVESİ

II.1. Amaç

Kamu Görevlileri Etik Kurulu ve Avrupa Konseyi'nin yukarıda başlığı verilmiş bulunan Projeleri kapsamında Türkiye'deki çeşitli kamu kurumlarının etik açıdan değerlendirilmesi için farklı alanlarda bilimsel araştırma projeleri hazırlanmıştır. Bu projelerin içerisinde elde edilen bilimsel veriler ışığında bazı öneriler ve eylem planı oluşturabilecek bütünlükte yaklaşımlar geliştirilmiştir.

Ancak, gelinen noktada Türkiye'de devlet kurumlarının değişim ve dönüşümü dikkate alındığında, söz konusu araştırma ve önerilerin güncelliği, tutarlılığını koruyup korumadıkları, etik yönetime ilişkin değişen koşullar karşısında yeniden değerlendirilme ihtiyacının ortaya çıktığı görülmektedir.

Bu danışmanlık çalışmasının en temel amacı; anılan eylem planı önerilerinin, devletin ve incelenen kurum ve kuruluşların dönüşümü, kurumlardaki karar vericilerin görüşleri ve çalışmaların iç tutarlılığı ve yeterliliği dikkate alınarak gözden geçirilmesi, mümkünse yenilenmesi, yenilenmesi mümkün olmayan noktalarda yenilenme araç ve yol haritası önerilerinin geliştirilmesidir.

II.2. Çalışma İlkeleri

- Danışmanlık konusu bilimsel araştırmalar ve dahilindeki eylem planları daha önce konusunun uzmanı ekipler tarafından hazırlanmıştır. Bu çalışmaların yöntem ve sonuçları ile önerilen eylemler arasındaki tutarlılık değerlendirilecek, ancak çalışmaların geçerlilik ve yeterlilikleri değerlendirme dışı tutulacaktır.
- Çalışma konusu alanda araştırmaların yapıldığı zamandan bugüne özellikle etik alanda birçok düzenleme ve kurumsal değişiklik gerçekleşmiştir. TYEC2 Projesi ve etkileri çalışma kapsamındaki değerlendirmeyi etkileyecek sonuçlar üretmiştir. Bu anlamda kat edilen mesafeler dikkate alınmaya çalışılacaktır.
- Çalışma konusu kurumlar ve kurumsal yapılanma geçen sürede bir çok değişikliğe uğramıştır. Bu değişikliklerin bir kısmı tekil olarak kurumlara, bir kısmı ise bütün olarak devletin yapısına ilişkindir. Bu değişiklikler değerlendirmede dikkate alınacaktır.
- Çalışmada mutlak surette incelenen kurumlardan yetkili ve uzmanların görüşlerine başvurulacaktır.

II.3. Çalışma Programı

1. Söz konusu araştırmaların ve öneri eylem planlarının elde edilmesi
2. Araştırma ve eylem planlarının değerlendirilmesine ilişkin kurumsal bir çerçevenin belirlenmesi
3. Bu çerçeve ışığında kurumlara ilişkin bir ön değerlendirme yapılması
4. Yapılan ön değerlendirmelerin kurum temsilcileri ile müzakere edilmesi
5. Müzakereler sonrasında ön değerlendirmenin nihai hale getirilmesi
6. Çalışmaların raporlanması

III. KURUM DEĞERLENDİRMELERİ

III.1. Yerel Yönetimlerde İmar Uygulamaları ve Etik/Görüşme Yapılan Kurum:İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü

Etik araştırmalarının yapıldığı ve yayımlandığı 2009 yılının sonrasında, yerel yönetimlerde imar uygulamaları konusunda devletin genel yapısı dikkate alındığında birçok değişiklik gerçekleştirilmiştir. Bu değişiklikler imar uygulamaları konusunda merkezi yönetim ile yerel yönetimler arasındaki görev, yetki ve sorumlulukların paylaşımını derinden etkilemiştir.

Bu değişikliklerin en önemlileri arasında 2011 genel seçimleri sonrasında yapılan yasal değişiklikler ve yerel yönetim kanunlarında yapılan değişiklikler sayılabilir. 2011 genel seçimleri sonrasında 643 ve 644 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamelerle Çevre ve Şehircilik Bakanlığı kurulmuş, söz konusu kararnamelerle yeni kurulan Bakanlığa yerel yönetimlerin imar planlama ve uygulama yetkilerini de kapsayacak biçimde re'sen yetkiler tanınmıştır. Bu yetkilerin en önemlileri özellikle kentsel dönüşüm ve büyük kentsel projelere ilişkindir. Yapılan bu mevzuat değişikliği ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığı imar uygulamalarında önemli aktörlerden birisi haline gelmiştir. Ayrıca, imar uygulamalarında diğer bazı merkezi yönetim kurum ve kuruluşlarına da imar uygulamalarında istisnai yetkiler tanınmıştır. Bu istisnai yetkilerle kıyılarda, orman ve meralarda, milli parklarda ve sit alanlarında, toplu konut alanlarında, turizm bölgelerinde ve diğer birçok özel alanda, yerel yönetimlerin yetkileri dışında istisnai imar uygulaması yetkileri tanımlanmıştır. Bu değişikliklerin tamamına ayrıntılı olarak bu rapor kapsamında girilmemiştir. Ancak, genel olarak imar ve planlama yetkilerinde merkezileşme eğiliminin arttığı söylenebilir.

Bu merkezileşme eğilimi yerel yönetimler düzeyinde de gerçekleşmiştir. Özellikle 2013 yılında 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununda yapılan değişikliklerle, büyükşehir belediyelerinin sınırları il sınırlarına genişletilmiş, ilçe belediyelerinin sınırları genişlemiş, büyükşehir belediyesi bulunan yerlerde il özel idareleri kapatılmış, köyler mahalle statüsüne dönüştürülmüştür. Anılan Kanunda 2004 ve 2009 yıllarında yapılan değişikliklerle büyükşehir belediyelerinin birçok konuda re'sen imar ve planlama yetkileri bulunduğundan, yerel yönetimler düzeyinde de yeni bir merkezileşme eğilimi gözlenmektedir. Bu merkezileşme eğiliminin sonuçları henüz tam olarak gözlenmemiştir. Ancak, etik konusunda geliştirilecek eylem planlarında bu tür gelişmelerin de göz önünde bulundurulması önemlidir.

Yine imar uygulamaları açısından dikkate alınması gereken bir diğer konu da yerel yönetimler eliyle gerçekleştirilen kentsel dönüşüm projeleridir. Özellikle 5393 Sayılı Belediye Kanununun 73. Maddesi belediyelere kentsel dönüşümle ilgili neredeyse sınırsız yetkiler tanımıştır. Bu sınırsız yetkilerin kullanımı açısından bakıldığında imar uygulamalarının etik açıdan ele alınması daha da karmaşık bir konuya dönüşmüştür. Kentsel dönüşüm uygulamaları imar uygulamalarının önüne geçmiştir. Bu durumun da yapılacak değerlendirmelerde dikkate alınması önemlidir.

Sonuç olarak, araştırılan eylem planları konusunda geçen zaman içerisinde imar ve planlama hizmetlerinde çok daha merkezi bir karar alma ve uygulama mekanizmasının ortaya çıkmış olduğu değerlendirilebilir. İçişleri Bakanlığının asli görevleri arasında yer alan imar uygulamalarının denetimi konusunda, kapasite oluşturma ve bilgi birikimi oluşturma konularında ciddi gelişmeler kaydedilmesine rağmen genel yapı sorunları devam etmektedir. Var olan eylem planı ve araştırma üzerindeki değerlendirme bu açıdan yapılacaktır.

Yerel Yönetimlerde İmar Uygulamaları ve Etik başlığı altında yapılan araştırmanın sonunda bir dizi çözüm önerisi geliştirilmiştir. Çözüm önerilerinin büyük oranda araştırmada yapılan literatür taraması, mülakat ve anketlerle ilişkilendirilmeye çalışıldığı görülmektedir. Ancak, önerilerin bir eylem planı mantığı içerisinde geliştirilmediği, çoğunlukla mevzuata ilişkin ve kurumsal çerçeve değişikliklerinden oluştuğu tespit edilmiştir. Getirilen öneriler, imar uygulamalarının doğası gereği çoğu zaman birden fazla kurumu ilgilendiren niteliktedir. Bu sebeplerle, Yerel yönetimler ve imar uygulamaları başlıklı araştırma sonucunda getirilen öneriler, “önerinin geçerliliği”, “yenilenme ihtiyacı” ve “kurum temsilcisinin görüşleri” başlıkları çerçevesinde değerlendirilmiştir.

	ARAŞTIRMA ÖNERİSİ	Önerinin Geçerliliği	Yenilenme İhtiyacı	İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü Temsilcisi Görüşleri	Yeni eylem
1	İmar mevzuatında “kamu yararı” ve “şehircilik ilke ve esasları” kavramları açıklığa kavuşturulmalıdır	Bu öneri, içerik açısından geçerliliğini korumakla birlikte gerçekçi bulunmamıştır. “Kamu yararı”, “şehircilik ilke ve esasları” kavramları dinamiklerdir. Hukuk devletinde yargı içtihatları, mesleki ve teknik gelişim ile yasal sistemin bütününe ilgilendirmektedir.	Önerinin daha açık ve somut bir şekilde ifade edilmesi yararlı olabilir	İki kavram içinde evrensel gene kabul görmüş ilkeler esas alınarak sınırlanarak ve bireysel yorumlamaların önüne geçilebilmelidir.	İlgili mevzuatta, “kamu yararı”, “şehircilik ilke ve esasları” kavramlarında gerektiğinde uzlaşmazlıkları giderecek bir mekanizma tanımlanmalıdır
2	Yasalarla plan tadilatlarının sayısında sınırlandırmalar getirilmelidir.	Öneri geçerliliğini korumaktadır. Bu tür bir düzenleme yapılmamıştır. Bu tür bir sınırlandırmanın mümkün olup olmadığı tartışılmalıdır.	Araştırmadan önerinin aslında “etik dışı tadilatlar” ilişkisi olduğu anlaşılmaktadır. Bu eylemin daha farklı ifade edilmesi yararlı olabilir.	Tadilatlarda mecliste nitelikli çoğunluk istenebilir, meclis kararından sonra bir üst makam onayı aranabilir, etkin denetim caydırıcı yaptırımlarla desteklenebilir.	Etik dışı plan tadilatlarının engellenmesi için etkin denetim mekanizmaları geliştirilmelidir
3	Belediye ve Büyükşehir Belediyesi Yasaları ile yerel yönetimlere verilen sermaye şirketleri kurabilme ve karşılıksız bağış kabul etme yetkisi kaldırılmalıdır.	Öneri geçerliliğini korumaktadır. Kamuoyuna konuyla ilgili birçok etik ihlal yansımaktadır. Ancak, önerinin çok geniş kapsamlı olması yerel yönetimlerin hizmet sunumunu etkileyebilir.	Belediye sermaye şirketleri ve karşılıksız bağış ile imar uygulamaları arasındaki ilişki üzerinden bir eylem tanımlanabilir	İmar bağış ilişkilendirmesi zor olacağından özel şahıslardan alınacak bağışların 5018 sayılı Kanunun bağışla ilgili hükümleri, yaptırım belirterek buraya da uyarlanabilir.	Belediye sermaye şirketleri ve karşılıksız bağış kabul edebilme yetkisinin kullanımı ile imar uygulamaları arasındaki etik dışı ilişkiler cezai müeyyideye bağlanmalıdır
4	İmar mevzuatında sürdürülebilirlik, sosyal eşitlik ve çevre etiği konusunda hüküm ve düzenlemeler eklenmelidir.	Öneri geçerliliğini kısmen korumaktadır. Doğrudan imar kanununda olmasa bile Kentleşme Şurası ve KENTGES gibi strateji belgelerinde bazı hükümler getirilmiştir. Ancak, çevre etki değerlendirmesinin kapsamının daraltılması gibi olumsuz gelişmeler de bulunmaktadır.	İmar mevzuatına ilişkin daha somut öneriler geliştirilebilir.	Kent ve kentsel çevrenin yerleşim sorunlarını Türkiye’de evrensel kriterler ışığında değerlendirilmelidir, kentsel çerçevede sürdürülebilir standartları belirli bir ortam yasalarla ve yaptırımlarla garanti altına alınmalıdır. Kentin geçmiş kimliği ve bağları korunmalıdır.	İmar ve çevre mevzuatında sürdürülebilirlik, sosyal eşitlik ve çevre etiği konularında gerekli düzenlemeler yapılmalıdır
5	Plan tadilatlarında önceki plan müellifinin görüşünün alınması ile ilgili yasal hüküm, gerekli düzenlemeler yapılarak yeniden yürürlüğe koyulmalıdır.	Konuya ilişkin olarak gerek telif hakları düzenlemeleri gerekse yargı kararları fiilen müellif görüşü alınması uygulamasını getirmiştir. Ancak, bu kez de usulüne uygun yapılmayan imar planı değişikliklerinden dolayı çıkar elde etme sorunu yaşanmaktadır.	Plan tadilatı, telif hakları ve müellif görüşü alınması ilişkisi yeniden düzenlenmelidir.	Usulüne uygun olmayan imar plan değişikliklerinde müellif görüşü aranmaması yasal düzenlemeyle nitelik kazanmalıdır.	Plan tadilatlarında “herhangi bir ücret alınmaksızın” önceki plan müellifinin görüşünün alınması uygulamasına ilişkin açık ve net bir mevzuat düzenlemesi ilgili kurumların görüşleri dikkate alınarak yapılmalıdır

	ARAŞTIRMA ÖNERİSİ	Önerinin Geçerliliği	Yenilenme İhtiyacı	İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü Temsilcisi Görüşleri	Yeni eylem
6	Plan değişiklikleri yapımına ilişkin yönetmelikte yer alan "aynı bölge" ve "eşdeğer" alan kavramları konusunda niteliksel ve niceliksel sınırlandırmalara getirilmelidir.	Konuya ilişkin bir gelişme olmamıştır. 1 No'lu öneri ile birlikte değerlendirilmelidir.	1 No'lu eylemle birlikte değerlendirilmelidir.	Kavramlara ilişkin belirsizliğin giderilmesi için genel bir çalışma yapılması uygundur. Kavramlar sağladığı kamusal faydalar yönüyle detaylı ele alınmalıdır.	İmar mevzuatında kavramlara ilişkin belirsizliklerin giderilmesi için genel bir çalışma yapılması
7	Spekülatif ve kamu yararına aykırı uygulamalara yol açan "Turizm Teşvik Kanunu", "Gecekondu Kanunu", "İmar Affı Kanunu", "Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun", "Toplu Konut Kanunu", "Tarım Alanlarının Korunması ve Kullanılmasına Dair Yönetmelik"te yer alan hükümler kaldırılmalıdır.	Konuya ilişkin herhangi bir gelişme olmamıştır. Spekülatiflik ve kamu yararına aykırılık değerlendirmelerinin yeniden ele alınması gerekebilir	Eylemin doğrudan mevzuatın kaldırılması iddiasının uzmanlarca tartışılması gerekliliği bulunmaktadır	Kamu kurum ve kuruluşları üniversite ve ilgili sivil toplum kurumlarından oluşan bir uzmanlar kuruluyla değerlendirme ve yönlendirme çalışması yapılmalıdır.	Spekülatif ve kamu yararına aykırılığı bulunan mevzuat düzenlemelerinin temel kanunlarla ilişkisini bütünsellik açısından değerlendirecek bir uzmanlık çalışması yapılmalı, bu çalışma doğrultusunda mevzuat revize edilmelidir
8	İmar ve çevre etiğine aykırı uygulamaları önleyici yasal yaptırımların güçlendirilmesi, uygulanmaması yerel yöneticilere ciddi cezai müeyyideler getirilmelidir. (özellikle İmar Kanunu'nun 32. ve 42. madde uygulamaları hk.)	Konuya ilişkin olarak bazı düzenlemeler yapılmış olmakla birlikte öneri geçerliliğini korumaktadır.	Önerinin sadece yerel yöneticileri değil merkezi yönetimdeki yöneticileri kapsayıcı şekilde genişletilmesi gereklidir	İmar ve çevre etiğine aykırı uygulamalarda ceza ve yaptırımlar artırılmalı cezai yaptırımların sonuçları süre sınırlandırılmasıyla ilgililere derhal yansıtılmalıdır; verilen cezalar sonuç odaklı olmalıdır. Merkez yerel ayırımından ziyada ilgili tanımı konulmalıdır.	İmar ve çevre etiğine aykırı uygulamalarda bulunan yerel yöneticilere ve merkezi yönetim yetkililerine ciddi cezai müeyyideler getirilmesi
9	Arazi üzerinden elde edilen rantın kamuya dönmesi için yasal düzenlemelere gidilmelidir. (vergilendirme gibi)	Konu güncel olarak tartışılmakla birlikte herhangi bir düzenleme yapılmamıştır. Güncelliğini korumaktadır.	Yenileme ihtiyacı yok	Arsa ve arazinin geleceği güvenceye almaya yardımcı rant aracı olmaktan çıkarılmasında elde edilen rantın kamuya dönmesi için yasal düzenleme sağlıklı kentleşme için önemli bir uygulama olacaktır.	Eski öneri geçerlidir
10	Planlama konusundaki yasal mevzuat ve yetkili kurum karmaşıklığının giderilmeli, kurumlar arasında etkili bir iletişim ve eşgüdüm mekanizması oluşturulmalıdır.	Konu güncel olarak tartışılmakla birlikte herhangi bir düzenleme yapılmamıştır. Güncelliğini korumaktadır.	Yenileme ihtiyacı yok	Kurumlar arası yetki karmaşasının giderilmesi yaptırımlarda da netlik sağlayacaktır.	Eski öneri geçerlidir
11	Planların etik ilkeler uygunluğunu denetleyecek etkili bir denetim mekanizması kurulmalıdır. (İngiliz planlama sisteminde olduğu gibi "izleme komiteleri" kurarak yerel yönetimlerin yaptıkları plan değişikliklerini denetleyecek, planlama konusunda şeffaflığı artıracak mekanizmaların oluşturulabilir)	Konu güncel olarak tartışılmakla birlikte herhangi bir düzenleme yapılmamıştır. Güncelliğini korumaktadır.	Yenileme ihtiyacı yok	Yetkilendirilmiş bağımsız bir izleme kurulu önemli bir fonksiyon ifa eder.	Eski öneri geçerlidir

	ARAŞTIRMA ÖNERİSİ	Önerinin Geçerliliği	Yenilenme İhtiyacı	İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü Temsilcisi Görüşleri	Yeni eylem
12	Yerel düzeydeki planları onaylayan merci olan belediye meclislerinin yapısı revize edilmelidir. (Halkın her kesimin temsiline imkân verecek düzenlemeler yapılmalıdır)	Konu güncel olarak tartışılmakla birlikte herhangi bir düzenleme yapılmamıştır. Güncelliğini korumaktadır. Ancak, siyasi temsil adaleti bozulmaksızın bu önerinin nasıl gerçekleştirileceği belirsizdir	Öneri belediye meclislerinin yapısından çok, uzmanlık bilgisi olmayan meclis üyelerinin imar uygulamalarıyla ilişkisine dikkat çekmektedir. Bu şekilde yeniden düzenlenebilir.	İmar ve planlamada uzmanların, üniversitelerin, odalar ve diğer kurum ve kuruluşlardan katılımın sağlayışı, düzenlemeler yapılmalıdır. Konuların meclis üyelerinin inisiyatifinden daha üst seviyede ele alınması sağlanmalıdır.	Belediye meclislerinde imar uygulamalarına ilişkin teknik bilginin göz ardı edilmesini engelleyecek mekanizmaların geliştirilmesi
13	Planlarda kamu yararı, eşitlik, şeffaflık gibi etik ilkelerin sağlanması için halk katılımını artırıcı mekanizmalar geliştirilmelidir	Konu güncel olarak tartışılmaktadır. İstisnai de olsa bazı noktasal uygulamalar bulunmaktadır. Ancak yapısal bir düzenleme yapılmamıştır. Güncelliğini korumaktadır.	Yenileme ihtiyacı yok	Yapısal düzenleme yapılabilir, yerel düzeyde mahalle ve halk meclisleri katılım yönünden geliştirilebilir.	Eski öneri geçerlidir
14	Belediyelerin web sitelerinde her ölçekteki imar planlarının yayımlanmalı, yapılacak plan değişikliklerinin ve belediye meclisi gündemlerinin önceden mutlaka duyurulmalıdır.	Bu konuda e-belediyecilik uygulamalarının yaygınlaşması ile bazı önemli gelişmeler kaydedilmektedir. Ancak, her belediye bu olanağa sahip değildir. Ayrıca, tüm belediyeler öneride olduğu gibi imar uygulamalarıyla ilgili bilgi ve belgeleri paylaşmamaktadır.	Bu önerinin yaygınlaşması için yaptırım getirilmeli, teknik destek mekanizmaları geliştirilmelidir	e-belediyecilik (planlanan BULUT projesi) uygulamaları önemli olmakla birlikte takip güçlüğü çekenler için İmar palanlarının ve yapılacak plan değişikliklerinin mutlaka ilgisinin ve sivil toplum kuruluşlarının bilgilendirmesini sağlayacak düzenlemeler yapılmalıdır. Çevre düzeni planlarının yayınlanması önemlidir.	Belediyelerin imar uygulamalarıyla ilgili her türlü bilgi ve belgeyi elektronik ortamda paylaşması zorunluluk haline getirilmeli, teknik kapasite geliştirilmesi için belediyelere destek olunmalıdır
15	Plan onamalarında sadece belediye meclisi üyelerinin değil, bu konuda uzman olan plancılar, sivil toplum kuruluşları, meslek odaları da yetkili kılınmalıdır	12 No'lu eylem için geliştirilen öneri dikkate alınmalıdır.	12 No'lu eylem için geliştirilen öneri dikkate alınmalıdır.	Uygulamada lobi faaliyeti çerçevesinde yürütülen STK katkılarının yetkilendirilmiş yasal düzleme çekilmesi, teknik bilgi ve uzman görüşlerinin önemsenmesi sağlanabilir.	Belediye meclislerinde imar uygulamalarına ilişkin teknik bilginin göz ardı edilmesini engelleyecek mekanizmaların geliştirilmesi
16	Her yerel seçimlerde gündeme gelen kamuoyundaki imar affi beklentileri önlenmeli, imar affi ile ilgili vaatlerde bulunan yerel yöneticiler cezalandırılmalıdır.	Öneri geçerliliğini korumakla birlikte imar afları biçim ve şekil değiştirmiştir. Torba yasalar ve farklı adlarla gündeme gelmektedir. Ayrıca merkezi yönetim yetkilileri de konuya ilişkin sorumluluk taşımaktadır.	Önerinin merkezi ve yerel yönetimleri kapsayacak biçimde yenilenmesi gerekmektedir.	İmar affi konusunun siyasi bir malzeme ve vatandaş için bir rant kaynağı oluşturmasının önüne geçecek kalıcı yasal düzenleme yapılmalıdır.	Açık ya da dolaylı olarak imar affi anlamına gelecek düzenlemeleri yapan yerel yöneticiler ve merkezi yönetim yetkililerine yaptırım uygulanmalıdır.

	ARAŞTIRMA ÖNERİSİ	Önerinin Geçerliliği	Yenilenme İhtiyacı	İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü Temsilcisi Görüşleri	Yeni eylem
17	Etik sorunları hafifletme yolunda oluşturulacak veya güçlendirilecek mekanizmalar/araçlar sadece planlamanın arazi değerleri üzerindeki etkilerine değil, aynı zamanda kaçak yapılaşmanın kontrolü, gelişme planları yapımı, gayrimenkul yatırımcıları/müteahhitler ile seçilmişler arasındaki ilişkilere odaklanmalıdır.	Konu güncel olarak tartışılmakla birlikte herhangi bir düzenleme yapılmamıştır. Güncelliğini korumaktadır.	Yenileme ihtiyacı yok	Sürecin başlangıcından sonuna kadar bütün olarak tüm etkileriyle ve faktörleriyle ele alınması gereklidir.	Eski öneri geçerlidir
18	Planlama sürecindeki etik sorunları hafifletmek için ayrıca hemşeri ve vatandaşlar ile yerel kamu görevlileri ve seçilmişler arasındaki ilişkiler de gözardı edilmemelidir.	Öneriden çok bir uyarı niteliğindedir.	Öneri halinde getirilebilir	Katılım he seviyede sağlanmalıdır seçilmişler kent yaşamını ilgilendiren önemli konularda kararlar almaya tek yetkili merci olmamalı, ortak akıl oluşturulmalıdır.	Yerel hemşeri hukuku ve kültürel yapı ile planlama etiği arasında ilişki kuracak yeni mekanizmalar tanımlanmalıdır
19	Stratejik planlarda olduğu gibi kent bütününe ilişkin imar planlarının hazırlanması sürecine mutlaka üniversiteler de dahil edilmelidir.	Bu öneri büyük ölçüde gerçekleşmektedir. Ancak, üniversitelerin planların hazırlanmasındaki katkısı sorunludur. Bu katkının bilimsel niteliği ve siyasi meşrulaştırma etkisi tartışılmaktadır.	Eylem yeniden şekillendirilmelidir	Birçok ilimizde şehir planlama hususunda çoğu üniversite yeterli imkan ve donanımına sahip değildir. Kent bütününe ilişkin imar planlarının hazırlanmasında üniversitelerin bölgesel düzeyde işbirliğini geliştirici mekanizmalar getirilebilir.	Kent bütününe ilişkin imar planlarının hazırlanmasında üniversitelerin rolü ve buna ilişkin etik ilkeler belirlenmeli, ilgili mevzuatla ilişkilendirilmelidir
20	Sağlıklı ve işlevsel veri tabanları oluşturulmalıdır.	Bu öneri Çevre ve Şehircilik Bakanlığının TUMVERİ projesi ile gerçekleşmek üzere. Çalışmalar devam etmektedir.	Eylem yeniden şekillendirilmelidir	Yeni eylem uygundur.	Sağlıklı ve işlevsel veri tabanları oluşturularak bir an önce kullanıma sokulmalıdır
21	Her ölçek plan ve plan tadilatı konusunda etki analizleri (sosyal, ekonomik ve teknik) yapılması zorunlu kılınmalıdır.	Herhangi bir düzenleme yapılmamıştır. Güncelliğini korumaktadır.	Yenileme ihtiyacı yok	Eski öneri geçerlidir.	Eski öneri geçerlidir
22	Şehir Plancıları Odası tarafından mesleki etik kodları belirlenmelidir.	Oda tarafından mesleki etik kodlar belirlenerek tartışmaya açılmıştır. Ancak henüz yürürlüğe girmemiştir.	Öneri güncel durum ışığında yenilenmelidir.		Şehir Plancıları Odası tarafından belirlenen mesleki etik kodlar yürürlüğe sokulmalıdır
23	Yerel yönetimler tarafından kurumsal etik kodlar belirlenmelidir.	Yerel yönetimlerde etik komisyonları kurulmuş ve etik ilkeler belirlenmiştir. Ancak, bu komisyonların etkinliği tartışmalıdır.	Öneri güncel durum ışığında yenilenmelidir.	Meclislerin etkinliği ile paralel yerel yönetimlerdeki Etik Komisyonları etkin hale getirilmelidir.	Yerel yönetimlerdeki Etik Komisyonları etkinliği irdelenmelidir
24	Etik konusunda yerel yöneticilerin, çalışanların ve halkın duyarlılığını artırıcı etkin bir eğitim programı yürürlüğe koyulmalıdır.	Bu konuda geçen zaman içerisinde ciddi bir çaba harcanmıştır. Ancak, sürdürülebilir hale getirilmelidir. Öneri bu sebeple halen geçerliliğini korumaktadır.	Yenileme ihtiyacı yok		Eski öneri geçerlidir
25	Daha esnek planlama sistemi uygulanmalı.	Önerinin daha somut bir niteliğe büründürülmesi ihtiyacı bulunmaktadır	Öneri planlama sistemi ve modelleri açısından yeniden ele alınabilir	Uygundur.	Türkiye’de mevcut imar mevzuatında etik değerlere uygun bir planlama modeli kurgulanmalı buna yönelik akademik çalışmalar yapılmalı

	ARAŞTIRMA ÖNERİSİ	Önerinin Geçerliliği	Yenilenme İhtiyacı	İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü Temsilcisi Görüşleri	Yeni eylem
26	Planlamanın özel plan ihtiyacı olan kişiler ve şirketlerle pazarlığa açık müzakereci biçimde yürütülmesi yönünde önlemler alınmalı.	Herhangi bir düzenleme yapılmamıştır. Güncelliğini korumaktadır.	Yenileme ihtiyacı yok	Şeffaflık yönünden pazarlığın sınır ve kıstasları belirtilmelidir.	Eski öneri geçerlidir
27	Profesyonel planlama sistemi ciddi bir revizyona tâbi tutulmalı.	Herhangi bir düzenleme yapılmamıştır. Güncelliğini korumaktadır.	Yenileme ihtiyacı yok	Uygundur.	Eski öneri geçerlidir
28	Planlamada karne ve sınıf sistemi kaldırılmalı.	Herhangi bir düzenleme yapılmamıştır. Güncelliğini korumaktadır.	Karne ve sınıf sistemi yerine yetkinlik ve yeterlilik değerlendirmesi getirilmelidir. Bu anlamda çalışmalar yapılabilir	Uygundur.	Planlamada karne ve sınıf sistemi yerine yetkinlik ve yeterlilik değerlendirilmesi getirilmelidir
29	Mevcut kadastro ve diğer planlar arasındaki çatışma ve uyumsuzlukları azaltmak için her türlü plan acilen güncellenmeli ve dijitize edilmeli.	Bu öneri büyük ölçüde gerçekleşmiştir. Ancak sürdürülebilirliğin sağlanması için eylemin devam etmesi gereklidir.	Yenileme ihtiyacı yok	Uygundur.	Eski öneri geçerlidir
30	Sıradan vatandaş dahil, ilgili taraflar açısından kolay anlaşılır bir planlama süreci ortaya konmalı.	30, 31 ve 32. Öneriler geçerliliklerini korumaktadır. Herhangi bir gelişme kaydedilmemiştir.	30, 31 ve 32. Öneriler birleştirilerek tek ve kapsayıcı bir öneri formüle edilebilir	Karar alma sürecinde başta meclisler olmak üzere tüm katılımcıların etkinliğini yasal olarak arttırıcı istişari mekanizmayı güçlendirici, piramidin alt kısmını kartalımı mutlak sağlayıcı düzenlemeler yapılmalıdır.	Planlama süreçlerinde örgütlü ve örgütsüz tüm kesimlerin, engelli ve dezavantajlı grupların katılımını sağlayacak, doğru ve sağlıklı bilgilendirmeden başlayarak yetki paylaşımına kadar giden bir katılımcı mekanizma tanımlanmalı ve imar mevzuatına konmalıdır.
31	Engelli ve dezavantajlı gruplar ile fakir halk planlamaya dair hakları açısından bilgilendirilmeli				
32	Sadece planlama ile veya diğer faaliyetlerinin yanı sıra yerel düzeyde planlama ile de ilgilenen sivil toplum kuruluşları planlamaya katılım konusunda güçlendirilmeli ve cesaretlendirilmeli.				
33	Planlancılara planlama mesleğinin temel ilkelerine uyma konusunda lisans eğitimi ve sonrasında başka eğitimler verilmeli ve bilinçlendirme çalışmaları yapılmalı.	Kısıtlı da olsa Şehir Plancıları Odasının çabaları bulunmaktadır. Bu çabalar genişletilmeli ve yaygınlaştırılmalıdır.	Yenileme ihtiyacı yok	Planlayıcıların karar verebilme inisiyatifi güçlü profesyonel değerlere sahip olması desteklenmeli, belediyeler eleman durumlarıyla birlikte teknik ve mali açıdan güçlendirilmeli. Yeniliklere açık uygulamada güncelliği ve sürekliliği takip edecek bir eğitim mekanizması sağlanmalıdır.	Eski Öneri geçerlidir
34	Önceki dönemlerde yapılan planların yeni seçilenler tarafından, teknik açıdan gerekli değilse, değiştirilmemesi için hukuki düzenlemeler yapılmalı.	Planlama sürecini ilgilendiren teknik bir öneri etik açıdan sorunlu olduğundan farklı şekilde ifade edilmeli	Değişikliğin teknik gerekçelendirmesi dikkate alınarak öneri gözden geçirilmeli		Planların siyasi değişiklikler neticesinde değiştirilmemesi için plan değişikliklerinde kapsamlı gerekçelendirme çalışmalarının yapılması
35	Planlama konusundaki yetkili aktör ve kurumlar arası çatışma ve iletişim sorunlarını azaltmak amacıyla akademisyenler, plancılar ve siyasa yapımcılar bir araya gelerek derinlemesine bir çalışma yapılmalı.	Bu tür bir çalışma yapılmadı.	Yenileme ihtiyacı yok	Öneri gerçekleştirilmeli ve desteklenmelidir.	Eski Öneri geçerlidir

	ARAŞTIRMA ÖNERİSİ	Önerinin Geçerliliği	Yenilenme İhtiyacı	İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü Temsilcisi Görüşleri	Yeni eylem
36	Planlama konusunda yetkili kurum sayısını azaltacak, süreçleri basitleştirecek ve planlama haklarının adil olarak kullanılmasını sağlayacak düzenlemeler yapılmalı.	Araştırmadan planlamada etkili denetim üzerinde durulduğu anlaşılmaktadır. Bu sebeple önerinin gözden geçirilmesi gerekmektedir.	Denetim vurgusuyla yenilenebilir	Denetim ve yatırım vurgulanmalıdır.	Planlama konusunda yetkili kurumların etkin denetiminin sağlanmasına yönelik mevzuat değişiklikleri yapılmalı

Kurum temsilcileriyle yapılan görüşmelerde, özellikle 2005 yılından bu yana yapılan yasal düzenlemelerde yerel yönetimlerin özerkliği ve demokratikleşme konularının gündeme getirildiği, bu kapsamda imar uygulamalarındaki belediye yetkilerinin hukuka uygunluk denetimi ve vesayet mekanizmalarının kaldırıldığı vurgulanmıştır. Buna karşın belediye meclis kararlarının halka açık hale getirilmesinin kamuoyu denetiminin güçlenmesi açısından katkıları olduğu ifade edilmiştir. Böylesi bir yapı içerisinde imar uygulamalarının denetimi konusu öne çıkmaktadır. Bu anlamda daha etkin denetim yapılması için İçişleri Bakanlığı içerisinde kapasite artırımına yönelik projeler geliştirildiği belirtilmiştir.

Ancak, genel olarak bakıldığında, imar uygulamaları konusunun aslen denetim işlevini yerine getiren İçişleri Bakanlığı dışında birçok yerel yönetim birimini ve merkezi hükümet kuruluşunu doğrudan ilgilendirmesi sebebiyle araştırma ve önerilerinin ele alınmasında dikkate alınması gereken yeni hususlar bulunduğu görülmektedir. Bu hususlar dikkate alınarak yeni bir etik eylem planının geliştirilebileceği düşünülmektedir. Bunlar şöyle özetlenebilirler:

- Türkiye’de imar uygulamalarının etik boyutları dikkate alındığında etkin ve yaptırım gücü yüksek denetim ilkesinin yaşama geçirilmesi, denetimin imar uygulamalarındaki nüfuz kullanımı gibi konuları da kapsar nitelikte ele alınması gerekliliği vurgulanmalıdır.
- İmar uygulamalarına ilişkin karar alma süreçleri ve karar mekanizmalarının etik ile ilişkisi konusuna eğilinmesi gerekmektedir.
- İmar uygulamalarında bilimsel ve teknik bilgi ile siyasi karar verme mekanizmalarının önceliklendirilmesi konusunda etik boyut ele alınmalıdır.

Ayrıca, araştırmanın geneli incelendiğinde, Türkiye’ye özgü bazı imar uygulamalarının biçimsel olarak doğrudan etik dışı davranış olarak varsayılması (örneğin imar planı değişiklikleri) ile hareket edildiği görülmektedir. Bu sebeple, araç ve amaç bakımından imar uygulamalarındaki etik sorunların ele alınmasında güncel koşulları da dikkate alan yeni bir araştırma çerçevesinin geliştirilmesi uygun görülmelidir. Bu çerçeve geliştirilirken salt planlama süreci dışında yapı sürecine dahil olan tüm paydaşların da örnekleme dahil edilmesiyle yeni ve güncel bir araştırma yapılmasında fayda görülmektedir.

III.2. Kolluk Hizmetleri ve Etik/Görüşme Yapılan Kurum:İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü

Emniyet Genel Müdürlüğünü ilgilendiren Etik araştırması, kolluk kuvvetleri ile etik arasındaki ilişkiyi trafik hizmetlerinde görev yapan kolluk görevlilerinin gündelik rüşvet ile ilişkisi örneği bağlamında ele almaktadır. Dolayısıyla araştırmanın temel olarak gündelik rüşvet kavramına ve o dönemde bu kavramın en yaygın görüldüğü trafik hizmetlerine yoğunlaştığı görülmektedir. Etik araştırmalarının yaptırıldığı 2009 yılı sonrasında, kolluk görevlilerinin bireysel görev yetki ve sorumluluklarında, özlük haklarında gerçekleşen bazı düzenlemeler dışında yapısal bir değişiklik görülmemiştir. Ancak, görevli kolluk kuvvetlerinin sayısı, kompozisyonu, görevlendirme yaklaşımları gibi konularda siyasi, bürokratik ve toplumsal süreçlere bağlı olarak değişiklik ve uyarlamalar görülebilmektedir. Özellikle 2009 yılından sonra toplumsal olaylarla kolluk kuvvetleri arasındaki ilişki karmaşıklaşmış, etik açıdan daha farklı tartışmalar kamuoyu gündemine girmiştir.

Oysaki, araştırmaya konu olan trafik hizmetleri ve gündelik rüşvet ilişkisi, özellikle teknolojik gelişmelerin de katkısıyla ciddi mesafelerin kat edildiği bir alan olmuştur. Özellikle, trafik düzenleme işlemlerinin merkezi olarak izlenebilen elektronik sistemler aracılığıyla yürütülmeye başlanması, kent içinde ve dışında MOBESE, KGYS gibi kısaltmalarla anılan elektronik denetim sistemlerinin kurulması gündelik rüşvet olaylarında ciddi azalmalara sebep olmuştur. Öte yandan, etik davranış ve yönetim ilkelerinin kolluk kuvvetlerinin eğitiminden yükselmesine kadar bir çok alanda hem eğitimler hem de çeşitli etkinlikler yoluyla yer bulmaya başladığı görülmektedir. Özellikle İçişleri Bakanlığının 2010-2014 Stratejik Planında kolluk kuvvetlerine ilişkin stratejilerde “yüksek ahlak” kavramına yer verildiği görülmektedir. Ayrıca, Emniyet Teşkilatında birçok düzeyde etik komisyonları kurulduğu gözlenmektedir.

Ancak, yapılan araştırma trafik hizmetlerini kapsadığından öncelikle bu önerilerin değerlendirilmesi gerekmektedir. Gelecekte kolluk kuvvetlerinin etikle ilişkisine dair bir eylem planının, kolluk hizmetlerinin tümünü kapsayacak biçimde şekillendirilmesinin düşünülmesi gerekmektedir.

Kolluk kuvvetleri ve Etik başlığı altında yapılan araştırmanın sonunda açık ve net bir şekilde ifade edilen bir öneriler seti geliştirilmemiştir. Daha çok dolaylı göndermeler ve atıflarla yetinilmiştir. Ancak, bu göndermeler bir öneri formuna yakınlaştıkları oranda bu değerlendirmede bir öneri olarak ele alınmıştır. Bu açıdan bakıldığında önerilerin büyük oranda araştırmada yapılan literatür taraması, yapı yapılandırılmış mülakatlar ve anketlerle ilişkilendirilmeye çalışıldığı görülmektedir. Öneriler daha çok trafik hizmetini yerine getiren kolluk görevlisine ilişkindir. Bu sebeplerle getirilen öneriler, “önerinin geçerliliği”, “yenilenme ihtiyacı” ve “kurum temsilcisinin görüşleri” başlıkları çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Kurum temsilcisi ile yapılan görüşmede, araştırma önerilerine ilişkin olarak yapılan değerlendirmelerin genel olarak teyit edildiği görülmüştür. Emniyet Teşkilatının kamuda etik eğitimi konusunda çok ciddi mesafe kat ettiği görülmüştür. Özellikle çok fazla sayıda etik eğitici yetiştirilerek 2015 yılına kadar tüm emniyet personelinin etik eğitiminin tamamlanmasının hedeflenmiş olması olumludur.

Araştırma açısından bakıldığında, kolluk kuvvetlerinin etik sorunları sadece trafik hizmeti ile gündelik rüşvet ilişkisi açısından ele alındığından, kolluk hizmetlerinin diğer alanlarında etik

anlayışının ne durumda olduğunun belirlenmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu anlamda araştırmanın yenilenebileceği, diğer kolluk alanlarının da dikkate alınacağı yeni bir eylem planının temellerinin oluşturulabileceği düşünülmektedir. Özellikle toplumsal olaylar ve kolluk ilişkisi gibi anahtar alanlar dikkate alınarak gelecekteki eylem planları oluşturulabilir.

	ARAŞTIRMA ÖNERİSİ	Önerinin Geçerliliği	Yenilenme İhtiyacı	Emniyet Genel Müdürlüğü Temsilcisi Görüşleri	Yeni eylem
1	Kolluk görevlilerinin etik bilincinin yükseltilmesi için etik eğitimlerinin verilmesi	Bu öneri konusunda mesafe kat edilmiştir. Ancak, sürdürülebilirlik açısından geçerliliğini korumaktadır.	Bu öneride yenileme ihtiyacı bulunmamaktadır.	Teyit edildi	Bu öneri korunmalıdır
2	Gündelik rüşvetin etik dışı bir davranış olduğunun vatandaşlara anlatılması için bilinçlendirme çalışmalarının yapılması	Özellikle toplum dostu polis gibi projelerle bu öneri konusunda mesafe kat edilmiştir. Ancak, sürdürülebilirlik açısından geçerliliğini korumaktadır.	Bu öneride yenileme ihtiyacı bulunmamaktadır.	Teyit edildi	Bu öneri korunmalıdır
3	Kolluk görevlilerinin gündelik rüşvete yönelmesinin engellenmesi için özlük haklarının iyileştirilmesi	Bu öneri konusunda mesafe kat edilmiştir. Ancak, sürdürülebilirlik açısından geçerliliğini korumaktadır.	Bu öneride yenileme ihtiyacı bulunmamaktadır.	Teyit edildi	Bu öneri korunmalıdır
4	Kolluk görevlilerinin gündelik rüşvete yönelmesinin engellenmesi için görev koşullarının iyileştirilmesi	Bu öneri konusunda mesafe kat edilmiştir. Ancak, sürdürülebilirlik açısından geçerliliğini korumaktadır.	Bu öneride yenileme ihtiyacı bulunmamaktadır.	Teyit edildi	Bu öneri korunmalıdır
5	Etik değerler ve dürüstlüğün kurum alt kültüründe “yükselen değer” haline getirilmesi	Bu öneri konusunda mesafe kat edilmiştir. Ancak, sürdürülebilirlik açısından geçerliliğini korumaktadır.	Bu öneride yenileme ihtiyacı bulunmamaktadır.	Teyit edildi	Bu öneri korunmalıdır
6	Kolluk hizmetinin her alanında etik değerlerin geliştirilmesi için etik eğitim malzemelerinin Kamu Görevlileri Etik Kurulu desteğiyle oluşturulması	Değerlendirme sürecinde kurumun tanımladığı yeni eylem			
7	Taltif mekanizmasının iş akışına bağlı olarak adil ölçülere kavuşturulması	Değerlendirme sürecinde kurumun tanımladığı yeni eylem			
8	Kolluk hizmetlerinin kendi içindeki mobbing uygulamalarının azaltılması için gerekli önlemlerin alınması	Değerlendirme sürecinde kurumun tanımladığı yeni eylem			
9	Toplumsal olaylara kolluğun müdahale biçimlerinde etik kuralların belirlenmesi	Değerlendirme sürecinde kurumun tanımladığı yeni eylem			

III.3. Gümrük Hizmetleri ve Etik/Görüşme Yapılan Kurum: Gümrük ve Ticaret Bakanlığı

Etik araştırmalarının yaptırıldığı 2009 yılı sonrasında, gümrük hizmetlerinin yerine getirilmesinde birçok önemli gelişme gözlenmektedir. Gümrük hizmetleri hala ağırlıklı olarak merkezi yönetimin yerine getirdiği bir hizmet olmakla birlikte, hizmet sunum biçimleri ve kurumsal yapılanma konusunda yapısal değişiklikler olmuştur. Bu değişikliklerin bazıları etik ortamın ve etik anlayışın yerleşmesinde destekleyici niteliktedir.

1993 Yılından beri gümrük hizmetlerinin yerine getirmesinde Başbakanlığa bağlı bir ana çatı kurum olarak yetkili kılınan Gümrük Müsteşarlığı, 2011 yılında çıkarılan 640 ve 654 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameler ile birlikte kurulan Gümrük ve Ticaret Bakanlığı altında alınmıştır. Tarihsel olarak daha önce Tekel İdaresi ve Maliye Bakanlığı ile birlikte ele alınan gümrük hizmetleri bu kanun hükmünde kararname ile birlikte ticari faaliyetlerle bir arada ele alınmaya başlamıştır. Bu önemli gelişmede, gümrük hizmetlerinin küreselleşen dünyada lojistik ve ticaret gibi sektörlerle yakın ilişkisi etkili olmuştur. Bakanlık altında Gümrükler ve Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlükleri kurularak gümrük hizmetleri bu genel müdürlükler altında yürütölmeye başlanmıştır. Bakanlık ayrıca il ve bölge müdürlükleriyle birlikte yurt dışı teşkilatıyla hizmet vermeye devam etmektedir.

Gümrük hizmetlerinin yürütölmesinde 2005 yılından bu yana sürdürölmekte olan otomasyon ve ileri teknoloji kullanımı yaklaşımı 2009 yılından bu yana sürdürölmüştür. Gümrüklerin modernizasyonu, ticaret ve gümrük işlemlerinde e-devlet uygulamalarının geliştirilmesi, uygulanması ve yaygınlaştırılması işlemleri büyük ölçüde tamamlanmıştır. Bu süreçte gümrük hizmetlerinde özel sektör ve meslek kuruluşlarıyla işbirliğine gidilerek kamu-özel sektör-meslek kuruluşları işbirliklerinin geliştirilmesi yoluna gidilmiştir. Özellikle Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile gümrüklerin modernizasyonu için yapılan yap-işlet-devret anlaşmalarının sayısı artırılmıştır. Bu durum, gümrük hizmetlerinde yönetim yaklaşımının yaygınlaştırılmasına bir örnek olarak ele alınabilir.

Bakanlıkta etik ile ilgili kurumsal yapılanma ikili bir yapıdan oluşmaktadır. Bunlardan birincisi olan Etik Komisyonu; Teftiş Kurulu Başkanlığı, İç Denetim Birim Başkanlığı, AB ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, Eğitim Dairesi Başkanı ve Personel Dairesi Başkanlığından birer temsilciden oluşturulmuş, sekreteryaya hizmetleri ise Personel Dairesi Başkanlığınca yürütölmektedir. İkinci olarak ayrıca aynı üyelerden oluşan bir de Gümrüklerde Dürüstlük ve Yolsuzlukla Mücadele Grubu oluşturulmuştur. Etik konusundaki çalışmalar bu ikili yapı tarafından yürütölmektedir.

Araştırmanın yapıldığı tarihten bu yana hem Gümrük Müsteşarlığı hem de Gümrük ve Ticaret Bakanlıkları çatısı altında çok yoğun bir çaba gösterilmiş bulunduğu görölmektedir. Bu çaba, Bakanlık Etik Komisyonunun internet sayfasında da izlenebilmektedir. Bu kapsamda Bakanlık tarafından etik eğitimi stratejik planı hazırlanmış, bu plan çerçevesinde sistematik bir eğitim programı uygulanmış ve uygulanmaya devam etmektedir. Etik Komisyonunun çalışmalarında belli bir hassasiyet gözlenmektedir. Özellikle faaliyetler arasında yer alan aday memurların etik eğitiminden geçirilmesi, mesleki etik ilkelerin belirlenerek yaygınlaştırılması çalışmaları önemli görölmektedir. Yine konuya ilişkin Bakanlık üst düzey bürokratlarının kalem aldıkları makaleler de bu konudaki hassasiyetkin bir göstergesi olarak alınabilir. Bu çabaların Bakanlık ve gümrük hizmetleriyle ilgili olarak toplumdaki genel algıyı değiştirme yolunda önemli bir katkıda bulunduğu gözlenmektedir.

Ayrıca Bakanlığın 2013-2017 Stratejik planında hem misyon tanımında hem de paydaş görüşlerinde etik kavramının öne çıktığı, etik kavramının kurumsal kültürü geliştirmenin önemli bir unsuru olarak planda bir strateji olarak yer aldığı görülmektedir. Etik planda, eğitim, teftiş ve iç kontrol süreçleri ile ilişkilendirilmektedir.

Gümrük Hizmetleri ve Etik başlığı altında yapılan araştırmanın sonunda bir dizi çözüm önerisi geliştirilmiştir. Çözüm önerilerinin büyük oranda araştırmada yapılan literatür taraması, kurumsal analizler ve anketlerle ilişkilendirilmeye çalışıldığı görülmektedir. Araştırmada gümrük hizmetlerini sunan ve hizmetten faydalanan kişilerin hizmete ilişkin algısı, hizmet sunum sürecini nasıl gördükleri ele alınmaya çalışılmıştır. Ancak, önerilerin bir eylem planı mantığı içerisinde geliştirilmediği, çoğunlukla mevzuata ilişkin ve kurumsal çerçeve değişikliklerinden oluştuğu tespit edilmiştir. Bu sebeplerle getirilen öneriler, “önerinin geçerliliği”, “yenilenme ihtiyacı” ve “kurum temsilcisinin görüşleri” başlıkları çerçevesinde değerlendirilmiştir.

	ARAŞTIRMA ÖNERİSİ	Önerinin Geçerliliği	Yenilenme İhtiyacı	Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Temsilcisi Görüşleri	Yeni eylem
1	Gümrük müdürlüklerinde görev yapan personelin mesleklerine bakışlarını değiştirmek ve kurumsal bağlılıklarını güçlendirmek için hem çalışanlar ile vatandaşlar arasında, hem de çalışanlar ile kurum üst yönetimi arasında etkili bir iletişim ve sorun çözme mekanizmasının kurulması gerekmektedir.	Bakanlığın kurulmuş olması kurumsal aidiyet ve iletişim kanallarının güçlenmesi adına olumlu sayılabilir. Ancak, sürdürülebilirliğin sağlanması adına öneri geçerliliğini korumaktadır.	Bir kurumsal kültür sorunu olarak öneri geçerlidir. Ancak ifadenin sadeleştirilmesi önerilir.	Teyit edilmiştir	Kurum içinde ve paydaşlarla etkin bir iletişim mekanizmasının kurulması
2	Personele, yönetim ahlakı ve etik değerler eğitimi verilmesi	Bu öneri açısından ciddi mesafe kat edilmiştir. Sürekli eğitimler Bakanlık faaliyetlerinde önemli bir yer tutmaktadır. Sürdürülebilirlik açısından öneri geçerliliğini korumaktadır.	Önerinin “eğitim kazanımlarının ölçülmesi ve değerlendirilmesi” açısından güncellenmesi gerekebilir.	Teyit edilmiştir. Ayrıca eğitici eğitimine önem verilmesi hususu vurgulanmıştır	Personele, yönetim ahlakı ve etik değerler eğitiminin iyi uygulama örnekleri üzerinden verilmesi, eğitim kazanımlarının düzenli değerlendirilmesinin yapılarak geri-bildirim mekanizmalarının oluşturulması
3	Gümrük Müsteşarlığı'nın teşkilat yapısının gözden geçirilerek, bölge müdürlüklerinin daha fonksiyonel hale getirilmesi	Kurum yapısı değiştiğinden önerinin yeniden değerlendirilmesi gerekmektedir.	Modernizasyon çalışmaları sonucunda öneri büyük oranda gerçekleşmiştir.	Teyit edilmiştir	Öneri kaldırılabilir, yada “etik yönetimin geliştirilmesi açısından yerel teşkilatların rolü değerlendirilmelidir” şeklinde yenilenebilir
4	Gümrük Müsteşarlığı personelinin daha nitelikli ve donanımlı hale getirilmesi	Kurum yapısının değişmesi sonucu öneri büyük oranda gerçekleşmiştir	Yenileme ihtiyacı bulunmamaktadır.	Teyit edilmiştir	Öneri korunmalıdır
5	Çalışanların moral ve motivasyonlarının artırılması açısından, sosyal haklarının ve çalışma ortamlarının iyileştirilmesi, çalışanlara yönelik yemek ve servis hizmetlerinin kalitesinin artırılması ve kurum içi ödüllendirmeler gibi tedbirlerin alınması, etik davranışların teşvik edilmesi.	Bakanlığın kurulması ile bu konuda önemli mesafeler kat edildiği düşünülmektedir. 2 No'lu öneri ile birleştirilebilir.	2 No'lu öneri	Teyit edilmiştir	Öneri korunmalıdır
6	Özellikle, gümrük ve ticaret il müdürlüklerinde müdürün rolünün çok önemli olması dolayısıyla, müdürlerin seçimi, yetkiştirilmesi ve etik değerlerle donatılmasına azami gayret gösterilmesi gerekmektedir.	Bu bir öneriden çok bir insan kaynakları stratejisi olabilir.	3 No'lu öneri	Teyit edilmiştir	Öneri korunmalıdır

	ARAŞTIRMA ÖNERİSİ	Önerinin Geçerliliği	Yenilenme İhtiyacı	Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Temsilcisi Görüşleri	Yeni eylem
7	Kurum felsefesi ve kültürünün topluma ve özellikle hizmetlerinden yararlanan vatandaşlarla paylaşılması için çaba gösterilmesi	Bu eylem büyük oranda gerçekleşmiştir. Ancak halkla ilişkiler mekanizmaları kullanılarak yenilenebilir.	1 No'lu öneri	Teyit edilmiştir	Kurum felsefesi ve kültürünün topluma ve özellikle hizmetlerinden yararlanan vatandaşlarla paylaşılması için halkla ilişkiler mekanizmaları kurularak çaba gösterilmesi
8	Gümrük işlemlerinin çok zor olduğu ve aracı kullanmadan yapılamayacağı imajının giderilmesi için, vatandaşların gümrük işlemleri konusunda bilinçlendirilmesi ve bilgilendirilmesi	Bu eylem de büyük oranda gerçekleşmiştir. Ancak sürdürülebilirlik açısından geçerliliğini korumaktadır.	Eylemin ifadesinin gözden geçirilmesi	Teyit edilmiştir	Vatandaşların gümrük işlemleri konusunda doğru bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesi
9	Vatandaşlar nezdinde kurum imajının düzeltilmesi için ayrıca; gümrük ve ticaret il müdürlüklerinde vatandaşların bekleyecekleri rahat ortamların oluşturulması, gümrük müdürlüklerinin hizmet mekânlarının hizmet gereklerine uygun binalarda sürdürülmesi, güvenlik kamera sisteminin çalışanları incitmeye özen gösterilerek yaygınlaştırılması ve kurumsal kimlik çalışmalarının hızlandırılması gibi adımların çok daha ciddi olarak atılması gerekmektedir.	Bu öneriler modernizasyon çerçevesinde büyük oranda gerçekleşmiştir. Ancak, tüm birimlerde aynı standart bulunmamaktadır.	Önerinin kısaltılarak yazılması gerekmektedir.	Teyit edilmiştir	Gümrük ve Ticaret İl Müdürlüklerinde çalışan ve hizmet alanların huzurlu bir hizmet anlayışında buluşabilmeleri için gerekli çalışma ortamlarının oluşturulması.
10	Gümrük müşavirlik mesleğinin kayıt ve disiplin altına alınması, görev ve sorumluluklarının standarda kavuşturulması ve bu mesleği belirli sertifikaları almış eğitimli ve bilgili kişilerin yapması sağlanmalıdır.	Bu öneri konusunda da önemli mesafe kat edilmiştir. Ancak, sürdürülebilirlik açısından geçerliliğini korumaktadır.	Bu öneride gümrük aracılığının etik kurallarının belirlenmesi ve azaltılması yönünde yenileme yapılmalıdır.	Teyit edilmiştir	Gümrük hizmetlerinde aracılık ihtiyacının azaltılması ve gümrük müşavirliği mesleğinin etik kurallarının belirlenmesi
11	Kurumdaki etik komisyonunun daha aktif hale getirilmesi ve etik aktivitelerini yoğunlaştırması gerekmektedir.	Bu öneri konusunda da önemli mesafe kat edilmiştir. Ancak, sürdürülebilirlik açısından geçerlidir	Bu öneride yenileme ihtiyacı bulunmamaktadır.	Teyit edilmiştir	Bu öneri korunmalıdır
12	Etik Komisyonunun çalışanlarla iletişiminin güçlendirilmesi ve yaptırım gücünün artırılması	Bu öneri konusunda da önemli mesafe kat edilmiştir. Ancak, sürdürülebilirlik açısından geçerliliğini korumaktadır.	Bu öneride yenileme ihtiyacı bulunmamaktadır.	Teyit edilmiştir	Bu öneri korunmalıdır
13	Etik Komisyonunun diğer kurumların etik komisyonları ile iletişiminin geliştirilmesi	Bu öneri konusunda da önemli mesafe kat edilmiştir. Ancak, sürdürülebilirlik açısından geçerliliğini korumaktadır.	Bu öneride yenileme ihtiyacı bulunmamaktadır.	Teyit edilmiştir	Bu öneri korunmalıdır
14	Gümrük İdaresi modernizasyonu ve otomasyon sisteminin kapsamının geliştirilmesi ve etkinleştirilmesi, sistemin sürekli geliştirilerek işlemlerin insansız ve kâğıtsız yapılar hale getirilmesi	Bu öneriler modernizasyon çerçevesinde büyük oranda gerçekleşmiştir.	Bu öneride yenileme ihtiyacı bulunmamaktadır.	Teyit edilmiştir	Bu öneri kaldırılabilir
15	Üniversitelerle işbirliğine gidilerek merkez ve taşra birimleri düzeyinde iş analizlerinin yapılması; iş ve işlemler ile süreçlerin tanımlanarak, görev ve görevlilerin açıkça belirlenmesi	Bu öneri konusunda da önemli mesafe kat edilmiştir. Ancak, sürdürülebilirlik açısından geçerliliğini korumaktadır.	Bu öneride yenileme ihtiyacı bulunmamaktadır.	Teyit edilmiştir	Bu öneri korunmalıdır

	ARAŞTIRMA ÖNERİSİ	Önerinin Geçerliliği	Yenilenme İhtiyacı	Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Temsilcisi Görüşleri	Yeni eylem
16	Mevzuatın yolsuzluk ve etik dışı davranışlara ağır ceza verilecek şekilde değiştirilmesi	Bu öneri konusunda da önemli mesafe kat edilmiştir. Ancak, sürdürülebilirlik açısından geçerliliğini korumaktadır.	Bu öneride yenileme ihtiyacı bulunmamaktadır.	Teyit edilmiştir	Bu öneri korunmalıdır
17	Gümrük işlemlerinin hızlandırılması için, bilgi teknolojilerinden daha fazla yararlanılması ve gümrük hizmetlerinde otomasyonu sağlayan ve memurların inisiyatifini azaltan çeşitli yazılımların kullanılması	Bu öneri konusunda da önemli mesafe kat edilmiştir. Ancak, sürdürülebilirlik açısından geçerliliğini korumaktadır.	Bu öneride yenileme ihtiyacı bulunmamaktadır.	Teyit edilmiştir	Bu öneri korunmalıdır
18	5607 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'nda öngörülen ikramiye oranının düşürülerek, limitin kaldırılması yönünde düzenlemeler yapılması gerekmektedir.	Bu konuda 2013 yılında yeni düzenlemeler yapılmıştır.	Bu öneride yenileme ihtiyacı bulunmamaktadır.	Teyit edilmiştir	Bu öneri yasal düzenleme ışığında kurum tarafından gözden geçirilerek gerekirse kaldırılmalıdır.
19	Alo 136 ünitelerinin alt yapılarına ve teknik yapılanmalarına ilişkin sorunlarının öncelikle tespit edilerek çözümlenmesi, böylece süreçlerin daha aktif hale getirilerek sunulmakta olan hizmetlerin daha etkin ve verimli bir şekilde verilmesi gerekmektedir.	Bu öneriler modernizasyon çerçevesinde büyük oranda gerçekleşmiştir.	Bu öneride yenileme ihtiyacı bulunmamaktadır.	Teyit edilmiştir	Bu öneri kaldırılabilir
20	Müşterilerde görev yapan personelin bilgi, görüntü, davranış açısından kurum imajını doğru yansıtacak bir şekilde donatılması gerekmektedir.	Bu öneri konusunda da önemli mesafe kat edilmiştir. Ancak, sürdürülebilirlik açısından geçerliliğini korumaktadır.	Bu öneride yenileme ihtiyacı bulunmamaktadır.	Teyit edilmiştir	Bu öneri Bakanlık dikkate alınarak korunmalıdır
21	Müşterilerde hizmet alanlarına ilişkin vatandaşlara, ticaret erbabına ve gümrük kapılarında ve havalimanlarında da yerli ve yabancı yolculara yönelik bilgilendirici içerikte broşür ve kataloglar hazırlanması, ayrıca merkez ve taşradaki hizmet binaların veya ilgili ünitelerinin gösterilmesine yarayacak yön levha ve tabelalarının yenilenmesi faydalı olabilir.	Bu öneriler modernizasyon çerçevesinde büyük oranda gerçekleşmiştir.	Bu öneride yenileme ihtiyacı bulunmamaktadır.	Teyit edilmiştir	Bu öneri kaldırılabilir
22	Kaçakçılıkla mücadele ile ilgili olarak bilgilendirici tanıtıcı ve aydınlatıcı yayın ve filmler hazırlanıp medya organları aracılığıyla yayınlanmalıdır.	Bu öneriler modernizasyon çerçevesinde büyük oranda gerçekleşmiştir.	Bu öneride yenileme ihtiyacı bulunmamaktadır.	Teyit edilmiştir	Bu öneri kaldırılabilir
23	Vatandaşların beklentileri konusunda araştırma yapılmalı ve bu amaçla memnuniyet anketleri düzenlenmelidir.	Bu öneri konusunda da önemli mesafe kat edilmiştir. Ancak, sürdürülebilirlik açısından geçerliliğini korumaktadır.	Bu öneride yenileme ihtiyacı bulunmamaktadır.	Teyit edilmiştir	Bu öneri korunmalıdır
24	Bakanlığın eski çalışanlarının aracılık sektöründe görev almalarına ilişkin etik sınırlar belirlenmelidir.	Değerlendirme sürecinde kurumun tanımladığı yeni eylem			
25	Üst yönetim tarafından, Kurumun misyon, vizyon ve değerleri; amaç ve hedeflerinin benimsenmesi ve sahiplenilmesi bakımından liderlik yapılması	Değerlendirme sürecinde kurumun tanımladığı yeni eylem			

Kurum temsilcileriyle yapılan görüşmelerde, gümrük hizmetlerinin bakanlık tarafından yürütülmeye başlanması, modernizasyon ve çok sayıda nitelikli, genç ve uzman personelin işe başlatılması ile birlikte etik alanda çok önemli gelişmeler sağlandığı belirtilmiştir. Ancak, kurum temsilcileri, araştırmanın örneklemeyle ilgili sorunlar gördüklerini iletmışlerdir. Özellikle kurum dışında gümrük müşaviri gibi meslek gruplarının da etik konusunda payının dikkate alınarak araştırmanın yenilenmesine ihtiyaç duyulduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca, gümrük hizmetlerini yerin getiren kamu görevlilerinin eğitim almasının özellikle, algı açısından çeşitli sorunlar yarattığını da ifade etmişlerdir.

Gümrük hizmetlerinin gelişmesi ile birlikte öne çıkan bir diğer önemli konu da modernizasyon, küreselleşme, lojistik zincirler gibi alanlarda görülen gelişmelerin, gümrük hizmetlerinin niteliğini değiştirmesi ve etik sınırları değiştirmesidir. Bu sebeple araştırmanın yenilenmesi ve değişen gümrük hizmetlerinin niteliği de düşünülerek etik eylem planının yenilenmesi öngörülmelidir.

III.4.Kamu İhaleleri ve Etik/ Görüşme Yapılan Kurum: Kamu İhale Kurumu

Etik Araştırmalar dahilinde, “Kamu İhaleleri ve Etik” başlığı altında kamu ihalelerinin gerçekleştirilmesinde etik davranış ilkelerinin ve değerlerinin yerleştirilmesine ilişkin bir araştırma yapılmıştır. Araştırmaların gerçekleştirildiği 2009 yılından bu yana, kamu ihale kurumunun teşkilat yapısında ciddi bir değişiklik gerçekleşmemiştir. Ancak, kurum işleyişi ve kurumun yetkileri açısından önemli değişiklikler olmuştur. Öncelikle kurumun kamu ihalelerine ilişkin süreçleri izlemesinde etkin elektronik sistem geliştirilmiş ve işlerlik kazandırılmıştır. Ekap olarak adlandırılan bu sistem üzerinden kamu ihalelerinin kamuoyu tarafından izlenebilmesi mümkün hale gelmiştir. Ancak, geçen zaman içerisinde özellikle toplu konut, enerji, madencilik ve diğer bazı alanlardaki kamu ihaleleri kamu ihale kanununun kapsamı dışına çıkarılmıştır. Bu durum, hem siyasi hem de etik açısından sorunlu bir yapı oluşmasına sebep olmuştur. Ancak, bu değişiklik kurumun kendi işlerliğinden çok siyasi süreç tarafından belirlenmiştir.

Kamu ihaleleri ve etikbaşlığı altında yapılan araştırmanın sonunda bir dizi çözüm önerisi geliştirilmiştir. Çözüm önerilerinin büyük oranda araştırmada yapılan literatür taraması, mülakat ve anketlerle ilişkilendirilmeye çalışıldığı görülmektedir. Öneriler kamu ihale kanununda tanımlanmış olan ihale süreci dikkate alınarak “ihale öncesi”, “ihale aşaması” ve “ihale sonrası” olmak üzere üç başlık altında ele alınmış, somut öneriler geliştirilmiştir. Ancak, geliştirilen önerilerin büyük ölçüde kamu ihale kurumu dışında ihale yapan kurumları da ilgilendirmesi sorunlu bir durum oluşturmaktadır. Bu önerilere ilişkin olarak aşağıdaki tabloda genel bir değerlendirmede bulunulmuştur. Tabloda öncelikle araştırmada getirilen 27 öneri değerlendirilmiş, bazı önerilerin kaldırılması, bazı önerilerin de yenilenmesi ilgili paydaşların da katkısıyla kararlaştırılmıştır. Ayrıca Kamu İhale Kurumu temsilcilerinin katkısıyla dört yeni öneri eklenmiştir.

	ARAŞTIRMA ÖNERİSİ	Önerinin Geçerliliği	Yenilenme İhtiyacı	Kamu İhale Kurumu Temsilcisi Görüşleri	Yeni eylem
1	Kamu ihalelerini yapacak personelin uzmanlaşmasını sağlayacak bir kadro yapısı ve eğitim sürecinin tasarlanması	Bu öneri konusunda da önemli mesafe kat edilmiştir. Ancak, sürdürülebilirlik açısından geçerliliğini korumaktadır.	Öneri Kamu İhale Kurumunun önerileri doğrultusunda yenilenmiştir.	Teyit edilmiştir	Kamu ihalelerini yapacak personelin seçiminde ve özlük koşullarının belirlenmesinde liyakat ilkesi esas alınmalıdır
2	İhalelerin hukukilik denetimine tabi olduğu alanların azaltılması Kamu İhale Kurumu ve Sayıştay etkinliğinin artırılması	Bu öneri Kamu İhale Kurumunun yetki alanı dışında bulunmaktadır. Yerindelik denetim kamu yönetiminin genel düzenlenmesi içerisinde genel bir konudur. Aşırı genel bulunmuştur.	Öneri Kamu İhale Kurumunun önerileri doğrultusunda yenilenmiştir.	Teyit edilmiştir	İhalelerde hukukilik denetimine tabi olan alanların en aza indirilmesi, ihalelerde kağıt ve insan unsurunun en aza indirilmesi
3	İhale sürecinde yaklaşık maliyetin objektif şekilde belirlenmesi için sistem çalışması yapılması	Bu öneri konusunda ciddi mesafe kat edilmiştir. Özellikle aşırı düşük teklifler sorunu için çözüm arayışı sürmektedir.	Öneri Kamu İhale Kurumunun önerileri doğrultusunda yenilenmiştir.	Teyit edilmiştir	İhalelerde kullanılan birim fiyatların idarelerce güncel tutulması
4	İhalelerde etik dışı davranışların teşhir edilmesine yönelik düzenleme yapılması	Bu öneri konusunda gelişme olmamıştır.	Öneri Kamu İhale Kurumunun önerileri doğrultusunda yenilenmiştir.	Teyit edilmiştir	Farklı alanlardaki etik ihlallerine ilişkin düzenlemelerin ve uygulamaların ihalelere ilişkin süreçlerle entegre edilmesi
5	İhale süreçlerinde elektronik araçlar daha etkin biçimde kullanılmalıdır	Bu öneri gerçekleşmiştir	Bu öneride yenileme ihtiyacı bulunmamaktadır.	Teyit edilmiştir	Öneri korunmalıdır
6	İhalelere giren şirketlerin verilerinin izlenebileceği bir veri tabanı oluşturulmalıdır	Bu öneri gerçekleşmiştir	Bu öneride yenileme ihtiyacı bulunmamaktadır.	Teyit edilmiştir	Öneri korunmalıdır

	ARAŞTIRMA ÖNERİSİ	Önerinin Geçerliliği	Yenilenme İhtiyacı	Kamu İhale Kurumu Temsilcisi Görüşleri	Yeni eylem
7	İsteklilerin kendi aralarında anlaşarak ihaleye girmelerinin engellenmesi için yargı mekanizması etkin hale getirilmelidir	Bu öneri geçerliliğini korumaktadır.	Öneri Kamu İhale Kurumunun önerileri doğrultusunda yenilenmiştir.	Teyit edilmiştir	İhalelerde rekabete aykırı anlaşmaların gerçekleşmesi ilgili kamu kurum ve kuruluşlarında engellenmelidir
8	İhale süreçlerinin basitleştirilmesi	Bu öneri gerçekleşmiştir	Öneri Kamu İhale Kurumunun önerileri doğrultusunda yenilenmiştir.	Teyit edilmiştir	İhalelerde iş akış sürecinin, süreç haritalanmasının yapılarak kağıt ve insan unsurunun ortadan kaldırılması
9	Yaklaşık maliyet hesaplarını değerlendirecek bağımsız kuruluşların görevlendirilmesi	Kurumların ihale süreçlerini yönetebilmek üzere müşavirlik hizmeti almaları mümkündür. Bu gibi olanaklar gelişmektedir. Yine de bağımsız değerlendirme süreci dikkate alınabilir.	Öneri Kamu İhale Kurumunun önerileri doğrultusunda yenilenmiştir.	Teyit edilmiştir	Ürün sayısallaştırma projeleri gerçekleştirilerek yaklaşık maliyet otomasyon sistemleri oluşturulmalıdır
10	İhale edilen iş sürecinde yeterli sayıda yetkin eleman görevlendirilmelidir	Bu öneri geçerliliğini korumaktadır. İhale kapasitesi ile ilgili bir konu olarak gündemde tutulmalıdır.	Bu öneride yenileme ihtiyacı bulunmamaktadır.	Teyit edilmiştir	Bu öneri korunmalıdır
11	Altyapı yatırımlarında sigorta sisteminin geliştirilmesi	Bu öneri aşırı ayrıntılı bir öneridir. Sigorta sisteminin salt altyapı değil üst yapı yatırımlarında da dikkate alınması gerekebilir. Bu sebeple sonuca yöneliktir.	Öneri Kamu İhale Kurumunun önerileri doğrultusunda yenilenmiştir.	Teyit edilmiştir	Kamu ihalelerini yapan görevliler için hata sigortası sistemi geliştirilmelidir
12	Etik duyarlılıkların geliştirilmesi amacıyla istekli ve ihaleyi yapan idareler için etik kodların geliştirilmesi	Bu konuda bazı çalışmalar olmakla birlikte yeterli görünmemektedir. Öneri geçerliliğini korumaktadır.	Bu öneride yenileme ihtiyacı bulunmamaktadır.	Teyit edilmiştir	Bu öneri korunmalıdır
13	Elektronik ihale süreçlerinin kalite sistemlerinin geliştirilmesi ve bilgi erişimi etik ilkelerinin belirlenmesi				
14	Kamu İhale Yasasının gözden geçirilmesi, istisnaların azaltılması, yeni teknolojilerin ihalelerde dikkate alınması	Değerlendirme sürecinde kurumun tanımladığı yeni eylemler			
15	Kamu ihale kurumunun kurumsal itibarının yükseltilmesi için çalışma yapılması				
16	İhale yapan kurumların ihale performansı değerlendirmesi yapılması				

Kurum temsilcileriyle yapılan görüşmelerde, saydamlık ve eşit rekabet koşullarının sağlanmasıyla etik davranışların bir sonuç olarak ortaya çıktığı şeklindeki değerlendirme paylaşılmıştır. Özellikle 2012 yılından itibaren bütün süreçlerin mobil ortama geçirilmesi ve farklı veri tabanlarının bütünleşik işlerliğinin sağlanması önemli gelişmeler olarak dile getirilmiştir. Sistem otomasyonunun sağlanması ile birlikte, etik ihlallerin daha farklı bir alana kaymaya başladığı belirtilmiştir. İhale süreçlerinde aşırı düşük tekliflerin ortaya çıkması, ihalelere ilişkin şikayet mekanizmasının bir tehdit unsuru olarak kullanılması ve ihale sonrasında sözleşme aşamasında yaşanan sorunlar vurgulanmıştır. Bu anlamda kamu ihalelerinde etik anlayışın yerleştirilmesi için, sözleşmelerle ilgili olarak arabuluculuk ve tahkim mekanizmalarının tanımlanması, yenilikçi ve kalite gerektiren işlere ilişkin ihale süreçlerinin gözden geçirilmesi, sözleşme yapan ihale birimlerinin kapasitesinin geliştirilmesi gibi konular üzerinde durulması gerekliliği üzerinde durulmuştur. Gelecekte dikkate alınacak eylem planlarında bu hususlar dikkate alınabilir.

III.5. Etik, Kültür ve Toplum/Görüşme Yapılan Kurum: Milli Eğitim Bakanlığı

Etik Araştırmalar dahilinde, “Etik, Kültür ve Toplum” başlığı altında öncelikle kamu yönetiminde etiğin evrensel ve kültürel kaynakları tanımlanmış, yasal durum tespit edilmiş, toplumda, medyada ve öğrenciler arasında etik değerlerin yerleşiklik durumu ile ilgili olarak anket ve derinlemesine mülakat çalışmaları yapılmıştır. Belki de etik araştırmaları arasında en geniş alana yayılan bu zorlu araştırma alanında etik davranış için toplumda en çok öne çıkan medya, eğitim kuruluşları ve sivil toplum örgütleri gibi kurumsal yapılar ele alınarak araştırma sonuçları anlamlı bir bütün halinde sunulmaya çalışılmıştır. Araştırmaların gerçekleştirildiği 2009 yılından bu yana, araştırma konusunu içeren eğitim alanında yapısal anlamda çok ciddi değişiklikler gerçekleşmemiştir. Eğitim sisteminin biçimsel ve mekanik yönüyle ilgili değişiklikler (orta öğretimden yüksek öğretime geçiş sistemi, üniversite sınav sistemi, yüksek öğretim öncesi dönem eğitimin yapılandırılma koşulları) olsa da bu değişikliklerin toplumdaki etik değerler açısından yansımalarını ele almak yeni araştırmaların yapılmasını gerektirmektedir. Yine de, bu konuda kamuoyunda yapılan tartışmalar, eğitim sisteminin yüksek düzeyde rekabetçi hale getirilmesinin etik değerleri aşındırma yönünde bir etkisi olup olmadığını sorgulamaktadır.

Kültür açısından etik değerler ele alındığında, araştırmaların yapıldığı dönemden bu yana gerçekleşen en önemli değişikliğin toplumsal iletişim kanalları açısından olduğu söylenebilir. Özellikle internet ve sosyal medya teknolojilerinin yaygınlaşması, bireysel mahremiyet sınırlarının belirsizleşmesi, siyasi ve bürokratik işleyişte saydamlığın bulunmadığı yerlerde yönlendirme amaçlı bilgi sızdırmaların toplumu zaman zaman sarsıcı etkiler yaratması bu anlamda önemli gelişmeler olarak görülebilir. Bu gelişmeler karşısında devletin iletişim üzerinde bazı kısıtlayıcı önlemler alma çabaları da bireysel özgürlükler alanının kısıtlanması açısından sorgulanmaktadır. Her anlamda, yeni iletişim mecralarının etik değerlerle ilişkisi sorgulanması gereken yeni bir alan olarak ortaya çıkmaktadır.

Araştırma sonucunda devletin kurumsal yapısının yeniden düzenlenmesi, kamu görevlileri üzerindeki toplumsal baskı gruplarının etkisi, kamu kurumlarına duyulan güvenin artırılması, eğitim sisteminin değerler sisteminin gözden geçirilmesi ve medya ve sivil toplum örgütlerinin etik değerlerin benimsenmesine katkıları alanlarında bir dizi öneri geliştirilmiştir. Ancak, bu önerilerin büyük bir kısmı, devletin tamamını ve merkezi yönetimin başını ve hatta Kamu Görevlileri Etik Kurulunun bizzat kendisini ilgilendiren çok geniş kapsamlı önerilerdir. Bu sebeple görüşme yapılan Milli Eğitim Bakanlığı yetkilileri ile sadece eğitim alanındaki önerilerin gözden geçirilmesi mümkün olabilmiştir. Buna rağmen, önerilerin geçerlilik durumu devletin mevcut örgütlülüğü dikkate alınarak değerlendirilmeye çalışılmıştır. Bu anlamda, medya, kültür ve sivil toplum alanlarının da kendi içinde daha ayrıntılı değerlendirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

	ARAŞTIRMA ÖNERİSİ	Önerinin Geçerliliği	Yenilenme İhtiyacı	Milli Eğitim Bakanlığı Temsilcisi Görüşleri	Yeni eylem
1	Kamu hizmet ve kamu yararı kavramları yeniden tanımlanmalıdır	Bu çok geniş kapsamlı ve belki de uygulanabilirliği tartışmalı bir kavramdır. Yine de geçerliliği bulunmaktadır.	Önerinin yeniden ifadelendirilmesi gerekmektedir.		“Kamu hizmeti ve kamu yararı kavramlarının etik kavramına atıfla yeniden tanımlanması için çaba gösterilmesi”
2	Hizmet süreçleri yeniden tanımlanarak kamu görevlilerinin kendini vatandaşın üstün görmesine engel olunmalıdır	Bu öneri kamuda genel hizmet sunumuna ilişkin bir tavır önerisidir. Geçerliliği bulunmakla birlikte yeniden ifadelendirilmesinde fayda görülmektedir.	Öneri yeniden ifadelendirilmelidir.		“Kamu görevlilerinin vatandaşlardan ayrıcalıklı olmadığını gösteren etik davranış ilkeleri yerleştirilmelidir”
3	Kamu yönetiminde etiğe aykırı davranışın nedenlerinden biri yapılan düzenlemelerin tavandan tabana olmasıdır. Bu nedenle hem uygulayıcılar hem de vatandaş değişen süreç hakkında yeterince bilgi sahibi olamamakta ve bu tür düzenlemeler açısından etik davranış sergileyemeyebilmektedir. Bu sorunun çözümü için karar alıcılar, uygulayıcılardan başlayarak vatandaşa kadar katılım zinciri oluşturmalıdır.	Bu öneri kamuda genel hizmet sunumuna ilişkin bir tavır önerisidir. Geçerliliği bulunmakla birlikte yeniden ifadelendirilmesinde fayda görülmektedir.	Öneri yeniden ifadelendirilmelidir.		“Etik davranışların geliştirilmesi için kamu yönetiminde katılımcı yönetim biçimleri her kademedede geliştirilmelidir”
4	Alınan kararlar ve yapılan düzenlemelerin nasıl uygulanacağına dair hem vatandaşa hem de uygulayıcılara eğitim programları düzenlenmelidir.	Bu öneri geçerliliğini korumaktadır.	Önerinin yenilenme ihtiyacı bulunmamaktadır.		Öneri korunmalıdır
5	Vatandaşın kamu görevlilerinin davranışında denetim mekanizması olabilmesi için öncelikle devlet ve kamu görevlileri ulaşılabilir kılınmalıdır.	Oldukça muğlak bir öneridir. İfade iletişim kanallarının güçlendirilmesine ilişkin olduğundan yenilenmelidir	İfade yenilenmelidir		“İletişim mekanizmaları geliştirilerek kamu görevlilerinin daha erişilebilir kılınması gereklidir”
6	DMK’da denetim kısmında etik ilkelere ilgili maddeler eklenmeli ve etik ilkelere aykırı davranışlarda bulunan kamu görevlisine verilecek cezai yaptırımlar artırılmalıdır.	Öneri geçerliliğini korumaktadır.	Yenilenme ihtiyacı bulunmamaktadır.		Öneri korunmalıdır.
7	Memurun vatandaşa dönük olumsuz tutumunu değiştirebilmek için etkin bir halkla ilişkiler eğitimi verilmelidir	Bu konuda ciddi mesafe kat edilmiştir. Ancak sürdürülebilirliğin sağlanması adına öneri korunmalıdır.	Yenilenme ihtiyacı bulunmamaktadır.		Öneri korunmalıdır.
8	Etik eğitiminde yolsuzluk indeksinde yolsuzluk puanı düşük ülkelerden uygulama örnekleri anlatılmalıdır	Bu konuda ciddi mesafe kat edilmiştir. Ancak sürdürülebilirliğin sağlanması adına öneri korunmalıdır.	Yenilenme ihtiyacı bulunmamaktadır.		Öneri korunmalıdır.
9	Kurumların internet sitelerindeki başvuru linkleri aktif hale getirilmeli ve bunlar yayımlanmalıdır	Bu öneri büyük ölçüde gerçekleşmiştir. Özellikle bilgi edinme hakkı uygulamaları yaygınlık kazanmıştır. Ancak, uygulamaların geliştirilmesi gerekliliğinden dolayı öneri korunmalıdır.	Yenilenme ihtiyacı bulunmamaktadır.		Öneri korunmalıdır.
10	Ayrıca bu konuyla ilgili etik kurul ve kamu kurumlarına ihbar hatları da konulabilir.	Bu önerinin Kamu Görevlileri Etik Kurulu tarafından değerlendirilmesi gerekmektedir birlikte geçerliliği bulunmaktadır.	Yenilenme ihtiyacı bulunmamaktadır.		Öneri korunmalıdır.
11	Etik ile ilgili iyi uygulamalar medyadan ve kurumların internet sitelerinden faydalanarak kamuoyuna duyurulmalıdır	Bu konuda gelişmeler bulunmakla birlikte ciddi bir bilgi kirliliği de bulunmaktadır. Bu anlamda özel bir çalışma yapılması gerekmektedir.	İfade yenilenebilir		“Etik ile ilgili bilgi kirliliğini gidermek adına iyi uygulamaların farklı iletişim mecraları aracılığıyla duyurulması”

	ARAŞTIRMA ÖNERİSİ	Önerinin Geçerliliği	Yenilenme İhtiyacı	Milli Eğitim Bakanlığı Temsilcisi Görüşleri	Yeni eylem
12	Kötü uygulamaların hukuki takibi yapılarak sonuçları medyadan ve kurumların internet sitelerinden faydalanarak kamuoyuna duyurulmalı.	Bu konuda gelişmeler bulunmakla birlikte ciddi bir bilgi kirliliği de bulunmaktadır. Bu anlamda özeli bir çalışma yapılması gerekmektedir.	İfade yenilenebilir		“Etik ile ilgili bilgi kirliliğini gidermek adına yanlış ve kötü davranışların farklı iletişim mecraları aracılığıyla duyurulması”
13	Etik bilincin kazandırılmasında anne baba eğitimi verilerek okul ve aile arasında istikrar sağlanmalıdır	Bu konuda gelişmeler bulunmakla birlikte sürdürülebilirlik açısından öneri korunmalıdır	Öneri farklı eğitim alanları da dikkate alınarak yenilenmelidir	Teyit edildi	Hayat boyu öğrenme kapsamında ve halk eğitim merkezlerinde ailelere etik eğitimi verilmesi
14	Etik ilkeler Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler ve Vatandaşlık Bilgisi derslerinin müfredatına yansıtılmalı	Bu konuda gelişmeler bulunmakla birlikte sürdürülebilirlik açısından öneri korunmalıdır	Kurum önerisi doğrultusunda yenilenmelidir	Teyit edildi	Etik ilkeler Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler ve Vatandaşlık Bilgisi dersleri başta olmak üzere tüm örgün eğitim müfredatına yansıtılmalı
15	Konular, sadece teorik olarak değil, öğrencinin etik ilkelerin uygulamasını kavrayabilmesi için örnek olaylarla anlatılmalı,	Bu konuda gelişmeler bulunmakla birlikte sürdürülebilirlik açısından öneri korunmalıdır	Yenilenme ihtiyacı bulunmamaktadır.	Teyit edildi	Öneri korunmalıdır
16	Kamu kurumlarındaki görevliler derslere davet edilerek öğrencilerin kurumların görev alanları ve sorumlulukları ile ilgili bilgi edinmesi sağlanmalı,	Doğrudan bu tür yöntemlerin kullanımı dayatılmamalıdır ancak, yenilikçi yöntemlerin kullanımı için idare özendirilebilir. Bu amaçla ifade yenilenebilir.	İfade yenilenebilir	Teyit edildi	“Etik eğitimin okullarda geliştirilmesi için kamu görevlilerinin derslere davet edilmesi gibi yenilikçi yöntemlerin kullanımı özendirilmelidir”
17	Bu eğitimlerin etkinliğini artırmak için etik ilkeleri benimseme düzeyi düşük illere, yaş gruplarına ayrıca önem verilmelidir	Bu konuda gelişmeler bulunmakla birlikte sürdürülebilirlik açısından öneri korunmalıdır	Yenilenme ihtiyacı bulunmamaktadır.	Teyit edildi	Öneri korunmalıdır
18	Yine bu eğitimlerin etkinliğini artırmak için periyodik olarak ölçme ve değerlendirme yapılmalıdır.	Bu konuda ciddi bir gelişme görülmemektedir. Öneri korunmalıdır.	Yenilenme ihtiyacı bulunmamaktadır.	Teyit edildi	Etik eğitimleri sonucunda kazanımların yerleşme düzeyinin anlaşılması için periyodik olarak ölçme ve değerlendirme yapılmalıdır.
19	Medya ve sivil toplum örgütleriyle ilgili olarak hazırlanacak yasal düzenlemelerde etik ilkelere de yer verilmelidir	Bu konuda ciddi bir gelişme görülmemektedir. Öneri korunmalıdır.	Yenilenme ihtiyacı bulunmamaktadır.	Teyit edildi	Öneri korunmalıdır
20	Medyada tekelleşmeyi önleyici ve rekabeti artırıcı yasal düzenlemeler yapılmalıdır	Bu konuda ciddi bir gelişme görülmemektedir. Öneri korunmalıdır.	Yenilenme ihtiyacı bulunmamaktadır.	Teyit edildi	Öneri korunmalıdır
21	Dernekler ve vakıflar yasasında sivil toplumun etkinliğini artıracak ve sivil toplumu baskı unsuru haline getirebilecek düzenlemeler yapılmalıdır	Bu konuda ciddi bir gelişme görülmemektedir. Öneri korunmalıdır.	Yenilenme ihtiyacı bulunmamaktadır.	Teyit edildi	Öneri korunmalıdır
22	Ayrıca medya ve sivil toplum örgütleri ve siyasi partilerin ilişkilerinde menfaat sağlama ve siyasi rant kollamayla ilgili ağır yaptırımlar konulmalıdır	Bu konuda ciddi bir gelişme görülmemektedir. Öneri korunmalıdır.	Yenilenme ihtiyacı bulunmamaktadır.	Teyit edildi	Öneri korunmalıdır
23	Bunların medyanın ve sivil toplum örgütlerinin etik bilincin kazandırılmasındaki rolünü artırmak için Kamu Görevlileri Etik Kurulu bu örgütlerin mensuplarını bilgilendirici faaliyetler düzenlemelidir.	Bu konuda ciddi bir gelişme görülmemektedir. Öneri korunmalıdır.	Yenilenme ihtiyacı bulunmamaktadır.	Teyit edildi	Öneri korunmalıdır
24	Örgün eğitimin tüm düzeylerinde “Etik Kültüpleri” açılmasının teşvik edilmesi	Değerlendirme sürecinde kurumun tanımladığı yeni eylem			
25	Okul aile birliklerinin etik kodlarının oluşturulması	Değerlendirme sürecinde kurumun tanımladığı yeni eylem			

Araştırma konusu ile ilgili olarak Milli Eğitim Bakanlığı yetkilileri ile görüşme yapılmıştır. Özellikle etik eğitimi konusunda tüm personelin uzaktan eğitim ve yüzyüze eğitim yoluyla etik eğitime tabi tutulması yönünde ciddi çabalar bulunduğu ifade edilmiştir. Ayrıca, müfredatta etikle ilgili konuların ne çıkarılması için çaba gösterildiği ifade edilmiştir. Ancak, eğitim sistemindeki değişikliklerin etik davranışlara etkisi konusunda ve etik eğitimlerin sonuçlarının ölçülmesi konusunda çaba gösterilmesi gerekliliği görülmektedir.

Araştırma konusunda araştırma verileri yeterli bulunmakla birlikte, sosyal medya gibi yeni iletişim mecraları ile siyasal ilişkilerdeki değişimin toplumdaki etik algısına etkilerinin araştırılmasının gerekliliği tespit edilmektedir. Bu amaçla, araştırma yenilenebilir. neriler de geliştirilebilir.

III.6. Sağlık Hizmetleri ve Etik/Görüşülen Kurum: Sağlık Bakanlığı ve İlgili Birimleri

Etik Araştırmalar dahilinde, “Sağlık Hizmetleri ve Etik” başlığı altında hekimlik pratiğinde yaygın görülen etik ihlaller, sağlık harcamalarıyla ilgili ihlaller ve sağlık çalışanlarıyla hasta ilişkileri açısından yaşanan etik ihlaller ele alınmıştır. Araştırmanın bu anlamda daha çok gündelik etik ihlallere yoğunlaştığı görülmektedir. Sağlık sisteminin yapısal koşullarının araştırmada derinlemesine ele alınmadığı görülmektedir. Geliştirilen önerilerin de bu anlamda daha çok sağlık çalışanlarına odaklandığı görülmektedir.

Oysa, 2009 yılından bu yana, sağlık sisteminde gerçekleştirilen reformların yeni bir boyuta yöneldiği görülmektedir. Öncelikle, Sağlık Bakanlığı çatısı altında verilen sağlık hizmetleri ihtisaslaşmış kurumlara bölünmüştür. Halk sağlığı, kamu hastaneleri, ilaç ve eczacılık gibi farklı alanlarda kamu ve özel işbirlikleriyle oluşturulan bu yapıda, sağlık hizmetinin artık ağırlıklı olarak özel sektör koşullarından verilmeye başlandığı görülmektedir. Dolayısıyla kamu hizmetinin özel sektör araçlarıyla verilmesinden kaynaklı yeni tür etik davranış ilkelerine ve standartlara ihtiyaç duyulduğu görülmektedir. Bir yandan büyük sağlık kampüsleri şeklindeki sağlık yatırımlarının metropol kentlerde yapılması, bir yandan da alternatif tıp olarak adlandırılan bir alanın ortaya çıkması bu anlamda dikkate alınması gerekli unsurlara örnek olarak gösterilebilirler.

Araştırmada getirilmiş önerilerin daha çok detaya girmeden ana sorun alanlarını hedeflediği görülmektedir. Bu anlamda odaklanmış bir öneri seti ortaya konmuştur. Sağlık Bakanlığı yetkilileri ile yapılan görüşmeler sonucunda önerilerin belli düzeylerde geçerliliğini koruduğu, belli mesafelerin alınmış olduğu, ancak yeni sorun alanlarının ortaya çıktığı tespit edilmiştir.

	ARAŞTIRMA ÖNERİSİ	Önerinin Geçerliliği	Yenilenme İhtiyacı	Sağlık Bakanlığı Temsilcisi Görüşleri	Yeni eylem
1	Sağlık personelinin özlük haklarının geliştirilmesi, sosyo-ekonomik statüsünün geliştirilmesi ve toplum nazarındaki itibarlarının geliştirilmesi	Bu alanda alınan önlemler bulunmakla birlikte öneri geçerliliğini korumaktadır. Özellikle sağlık çalışanlarına karşı şiddet eylemleri bu önerinin parasal boyut dışındaki boyutlarının dikkate alınmasını gerekli kullmaktadır.	Kurum önerisi doğrultusunda yenilenmiştir	Teyit edildi	Sağlık personelinin toplum nazarındaki itibarının geliştirilebilmesine yönelik olarak sosyo-ekonomik statülerinin geliştirilmesi
2	Performansa dayalı ödeme sisteminin eşitlik ve adalet ilkeleri dikkate alınarak yeniden düzenlenmesi gerekmektedir.	Bu alanda alınan önlemler bulunmakla birlikte öneri geçerliliğini korumaktadır.	Kurum önerisi doğrultusunda yenilenmiştir	Teyit edildi	Sağlık hizmetlerinde performans değerlendirme sisteminin hizmette kalite ve adalet ilkeleri uyarınca gözden geçirilmesi
3	Hekim hasta ilişkilerinde akçalı ilişkilerin en aza indirilmesi gerekmektedir.	Bu alanda alınan önlemler bulunmakla birlikte öneri geçerliliğini korumaktadır. Ancak, bu anlamda alınan ve kamuoyunda “Tam Gün Yasası” olarak adlandırılan düzenleme daha farklı sorunlara yol açmıştır. Bu önerinin yeni düzenlemelerde dikkate alınması gerekmektedir.	Kurum önerisi doğrultusunda yenilenmiştir	Teyit edildi	Hekim hasta ilişkilerinde akçalı ilişkilerin tamamen ortadan kaldırılması
4	İlaç endüstrisinin sağlık sektörü çalışanlarıyla ilişkisinin en aza indirilmesi, endüstrinin alana katkısının meşru ve saydam kurullarla belirlenmesi	Bu alanda çok önemli gelişmeler kaydedilmiştir. Ancak, sürdürülebilirlik açısından önerinin korunması gerekmektedir.	Yenilenme ihtiyacı bulunmamaktadır.	Teyit edildi	Öneri korunmalıdır

	ARAŞTIRMA ÖNERİSİ	Önerinin Geçerliliği	Yenilenme İhtiyacı	Sağlık Bakanlığı Temsilcisi Görüşleri	Yeni eylem
5	Halk sağlığı açısından medyanın sağlık alanındaki haberlerinin bir üst kurul aracılığıyla denetlenmesi sağlanmalıdır.	Bu önerinin esası anlaşılma ile birlikte, denetleyici bir üst kurulun sorunu çözüp çözmeyeceği konusunda kuşku bulunmamaktadır. Bu önerinin yeniden değerlendirilmesi ve farklı araçlarla tanımlanması yerinde olacaktır.	İfade yenilenebilir	Teyit edildi	Halk sağlığını ilgilendiren konularda medya için etik kural ve standartlar belirlenmeli toplumsal farkındalık artırılmalıdır.
6	İlaç ve tıbbi malzemenin sağlık güvencesi tarafından karşılanan kısmının hastaya aldırılmasının önüne geçilmelidir.	Bu konuda ciddi mesafeler kat edilmiştir. Ancak, özellikle özel sağlık kuruluşlarının ve kamu hastanelerinin bazı uygulamaları önerinin geçerliliğini koruduğuna işaret etmektedir.	Kurum önerisi doğrultusunda yenilenmiştir	Teyit edildi	İlaç ve tıbbi malzemenin yönetsel sebeplerle hastaya aldırılması zorunluluğunun ortadan kaldırılmasını sağlayacak önlemler alınmalıdır
7	Hekimlerin teşhis ve tedavide uyguladıkları yöntemler ve harcamaları etik kurullar aracılığıyla denetlenmeli, gereksiz ve aşırı uygulamalar denetim altına alınmalıdır.	Bu konuda ciddi mesafeler kat edilmiştir. Ancak, sürdürülebilirlik açısından önerinin korunmasında fayda görülmektedir.	Yenilenme ihtiyacı bulunmamaktadır.	Teyit edildi	Öneri korunmalıdır
8	Tıpla ilgili meslek kuruluşları etik ihlaller konusunda standart belirlemelidir	Bu konuda özellikle Sağlık Bakanlığı ve meslek kuruluşları ayrı ayrı ciddi çalışmalarda bulunmuşlardır. İşbirliği dikkate alınarak öneri yenilenebilir.	İfade yenilenebilir.	Teyit edildi	Sağlık Bakanlığı, üniversiteler ve sivil toplum örgütleri etik standartlar geliştirilmesi konusunda işbirliğinde bulunmalıdır.
9	Halkın sağlık hizmetlerine ilişkin farkındalığının artırılmasına yönelik önlemlerin alınması	Değerlendirme sürecinde kurumun tanımladığı yeni eylem			
10	Tıp eğitiminde iletişim eğitimi gibi destekleyici eğitimlerin konması	Değerlendirme sürecinde kurumun tanımladığı yeni eylem			

Kurum temsilcileri ile yapılan görüşmelerde sağlık alanındaki etik ile kamu etiği arasındaki ilişkiye dikkat çeken değerlendirmeler paylaşılmıştır. Sağlık etiğinin kendi içerisinde tıp etiği, bilimsel araştırma ve yayın etiği ve kamu etiği şekilde unsurlardan oluştuğu, bunların iç içe geçtiği ifade edilerek, sağlık meslek etik ilkelerinin belirlenmesine ilişkin yapılan çalışmalardan bahsedilmiştir. Bu anlamda araştırmanın bu ayrımları tam olarak yansıtmadığı algısı ifade edilmiştir. Temsilcilerle yapılan görüşmelerden, Sağlık Bakanlığı içerisinde oluşan parçalı etik kurul yapılarının işbirliği ve koordinasyonunun önem kazandığı, alternatif tıp ve ilaç kullanımına ilişkin etik kurulların belirlenmesi, sağlık sisteminde performansa dayalı yaklaşımın yarattığı etik sorunların ele alınması gerekliliği tespit edilmiştir. Ayrıca, araştırmanın sağlık hizmetlerindeki değişen koşulların dikkate alınarak yenilenmesinde yarar görülmektedir.

III.7. Kayıtdışı Ekonomi ve Etik/Görüşülen Kurum: Maliye Bakanlığı

Etik Araştırmalar dahilinde, “Kayıtdışı Ekonomi ve Etik” başlığı altında Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığı taşra teşkilatı, mükellefler ve Maliye Bakanlığı Etik Kurulu kapsamında araştırma yürütülmüş, anket uygulaması gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında kayıtdışı ekonominin ana izleyicisi ve denetleyicisinin Maliye Bakanlığının ilgili birimleri ve vergi mükellefleri olduğu varsayılmıştır. Araştırmanın önerileri de bu kapsamda geliştirilmiştir.

Ancak, araştırmanın yapıldığı dönemden bu yana geçen süre içerisinde hem Maliye Bakanlığının kurumsal yapılanmasında hem de devletin genel yapılanmasında önemli değişiklikler gerçekleşmiştir. Bu değişikliklerin bir kısmı küreselleşen üretim ve ticaret yapılarından kaynaklanırken bir kısmı da devletin harcama ve vergilendirme yaklaşımlarıyla ilgilidir. MASAK, Gelir Politikaları Genel Müdürlüğü, Vergi Denetim Kurumu ve Gelir İdaresi Başkanlığı bünyesinde ayrı etik kurumsallaşmaya gidilmesi gerçekleşmiş, özellikle vergi denetimi konusunda ciddi personel artışına gidilmiştir. Gelir yönetiminde otomasyonun yaygınlaştırılması ve yapılan bazı yasal düzenlemelerle vergi ve gelir takibinin daha etkin hale getirilmesi önemli gelişmelerdir. Özellikle ticaretin elektronik ortamda gerçekleşmesi, tüketici hakları ve ticaretle ilişki konularında yaşanan gelişmeler kayıtdışılığın niteliğini değiştirmiştir.

Araştırmanın getirdiği öneriler üç alt başlıkta toplanmaktadır: Gelir İdaresi Başkanlığı, vergi mükellefleri ve etik kuruluna ilişkin öneriler. Bu öneriler on bir başlıkta toplanmaktadır. Maliye Bakanlığı ile yapılan değerlendirme sonucunda bu maddeler güncellenerek yedi maddeye indirilmiştir.

	ARAŞTIRMA ÖNERİSİ	Önerinin Geçerliliği	Yenilenme İhtiyacı	Maliye Bakanlığı Temsilcisi Görüşleri	Yeni eylem
1	Gelir İdaresi Başkanlığı Etik İlkeleri Belirlenerek personel ve kamuoyuna duyurulmalıdır.	Bu öneriyle ilgili önemli gelişmeler sağlanmıştır. Ancak, sürdürülebilirlik açısından öneri korunabilir.	Bu öneride yenileme ihtiyacı bulunmamaktadır.		Öneri korunabilir
2	Mükellefe yönelik olarak vergi etiği geliştirilmelidir	Bu öneriyle ilgili önemli gelişmeler sağlanmıştır. Ancak, sürdürülebilirlik açısından öneri korunabilir.	Bu öneride yenileme ihtiyacı bulunmamaktadır.	Teyit edildi	Öneri korunabilir
3	Müşavirli ve muhasebecilik süreçlerinde de etik ilkeler gözetilmelidir	Bu öneriyle ilgili çalışmalar yapılmış olmakla birlikte yeterli değildir. Öneri geçerliliğini korumaktadır.	Bu öneride yenileme ihtiyacı bulunmamaktadır.	Teyit edildi	Öneri korunabilir
4	Vergi mükelleflerinin etik davranışlara uyumu konusunda bilinçlendirme kampanyaları düzenlenmelidir.	Bu öneriyle ilgili önemli gelişmeler sağlanmıştır. Ancak, sürdürülebilirlik açısından öneri korunabilir.	Bu öneride yenileme ihtiyacı bulunmamaktadır.	Teyit edildi	Öneri korunabilir
5	Vergi mükellefindeki etik dışı davranış algısı değiştirilmelidir	Bu öneriyle ilgili önemli gelişmeler sağlanmıştır. Ancak, sürdürülebilirlik açısından öneri korunabilir.	Bu öneride yenileme ihtiyacı bulunmamaktadır.	Teyit edildi	Öneri korunabilir
6	Vergi mükellefi kendisine değer verildiğini hissetmelidir.	Bu öneriyle ilgili önemli gelişmeler sağlanmıştır. Ancak, sürdürülebilirlik açısından öneri korunabilir.	Bu öneride yenileme ihtiyacı bulunmamaktadır.	Teyit edildi	Öneri korunabilir
7	Maliye Bakanlığı çalışanlarına etik eğitim verilmelidir.	Bu öneriyle ilgili önemli gelişmeler sağlanmıştır. Ancak, sürdürülebilirlik açısından öneri korunabilir.	Bu öneride yenileme ihtiyacı bulunmamaktadır.	Teyit edildi	Öneri korunabilir

Maliye Bakanlığı Etik Kurulu temsilcileriyle yapılan görüşmelerde etik önerilerin büyük ölçüde gerekleştii görülmüştür. Ancak, kurumun farklı etik yapıları arasındaki etkileşim ve işbirliğinin geliştirilmesi ve değişen ekonomik koşullar dikkate alınarak gelecekteki etik eylem planlarının farklı kurumsal paydaşların katkılarıyla geliştirilmesi gerekliliği olduğu düşünülmektedir.

IV. SONUÇ VE ÖNERİLER

2009 yılında yayımlanan Kamu Etiği Akademik Araştırmaları ve araştırmaların sonunda geliştirilen öneriler, Türkiye’de devletin, ilgili kurumların, kamu hizmetinin ve bu hizmete olan talebin değişimi dikkate alınarak değerlendirilmiştir. Bu değerlendirme sonuçları yapılacak çalıştaylarla olgunlaştırılmıştır. Bu değerlendirme sonucunda varılan sonuç ve öneriler aşağıdaki gibidir:

- Araştırmaların getirdikleri öneriler dikkate alındığında, bazı alanlarda önerilerin ciddi anlamda gerçekleştiği, bazı alanlarda önerilerin hala geçerliliklerini koruduğu bazı alanlarda ise gelişme kaydedilmediği görülmektedir. Geliştirilecek yeni eylem planlarında bu husus dikkate alınmalıdır.
- Araştırmaların yapılmasının ardından Türk Kamu Yönetiminde her bir kurum özelinde etik komisyonlar oluşturulmuş, Kamu Görevlileri Etik Kurulu bu komisyonlar aracılığıyla yaygın çalışmalar yapmıştır. Araştırmaların bu etkiyi de dikkate alarak yenilenmesi gerekmektedir.
- Ayrıca, ele alınan on alan dışında birçok başka alanda etik davranışların geliştirilmesi ihtiyacı da ortaya çıkmıştır (ör: sosyal medya, bilişim teknolojilerinin kullanımı, kent yönetimi, kişisel nüfuz kullanımı gibi). Bu alanların da dikkate alındığı yeni bir yaklaşım geliştirilebilir.
- Her alanda çok temel ortak bazı önerilerin (etik eğitimi verilmesi gibi) büyük oranda gerçekleştiği görülmektedir. Ancak, artık bu tür ortak eylemlerde etki analizleri, izleme ve değerlendirme mekanizmaları gibi yeni nesil eylemlerin uygulamaya konması gerekmektedir.
- Etik değerlerin dinamik bir yaklaşımla ele alınabilmesi için öğrenen kurum gibi anlayışların uygulamaya geçirilmesi, etikle ilgili kurum içi ve dışı etkileşimli süreçlerin yaşama geçirilmesi gerekmektedir.
- Etik değerlerin etik davranışlar haline dönüştürülmesi büyük oranda algının dönüştürülmesi ile ilişkilidir. Bu sebeple yeni eylem planlarında algının biçimlendirilmesine yönelik olarak halkla ilişkiler, farkındalık yaratma ve itibar yönetimi stratejileri izlenmelidir.

Bu önerilerin yaşama geçirilebilmesi ve bu değerlendirme sonucunda elde edilen eylem planı önerisinin ciddiyetle uygulanabilmesi, izlenebilmesi ve değerlendirilebilmesi için eylem planına ilişkin bir yol haritasının da tanımlanması gerekmektedir. Bu yol haritasının oluşturulmasında Kamu Görevlileri Etik Kurulu önderliğinde Etik Platformunun harekete geçirilmesi, bazı farkındalık ve algı kampanyaları düzenlenmesi Türkiye deneyimi dikkate alındığında mesafe alınması için kaçınılmaz öneriler olarak ortaya çıkmaktadır. Bu anlamda elde edilen eylem planlarının bundan sonra gerçeğe dönüşmesi için aşağıda ayrıca Kamu Görevlileri Etik Kuruluna yönelik bir dizi eylem önerisi de geliştirilmiştir. Bu önerilerde önerinin içeriği eylem planlarının tümünde görülen ortak noktalar, kamu kurumlarının etik eylem planlarına karşı yaklaşımları, etik eylem planlarına ilişkin adanmışlık sorunları dikkate alınarak oluşturulmuş, öneriye ilişkin olarak çaba göstermesi gereken kurum ve paydaşlar dile getirilmiştir. Bu öneri bir “eylem planlarının eylem planı” olarak değerlendirilebilir, bu değerlendirme sonucunda kurumlarla düzenli aralıklarla bir araya gelinerek katılımcı bir karar verme, izleme ve değerlendirme süreci tasarlanabilir. Bu tür bir tasarım bu değerlendirmenin dışında kaldığı için sadece eylem önerilerinde ana ilkeler ifade edilmekle yetinilmiştir.

	Eylem Önerisi	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar
1	Kamu kurumlarının etik eylem planlarını uygulamaya geçirmelerini sağlamak amacıyla bir farkındalık çalışması yapılması (eğitim, halkla ilişkiler kampanyası vs. yoluyla)	Başbakanlık, Kamu Görevlileri Etik Kurulu, ilgili paydaş kurumlar
2	Kamu kurumlarının etik eylem planlarını uygulamaya geçirmelerinin izlenebilirliğini arttırmak amacıyla belirlenen eylem planlarının kurumların internet sitesine konması	İlgili paydaş kurumlar
3	Kamu kurumlarının etik eylem planı uygulama deneyimlerinin her yıl ya da düzenli olarak yapılacak paylaşım etkinlikleriyle kamuoyu ve diğer kamu kurumları ile paylaşılması	Kamu Görevlileri Etik Kurulu, ilgili paydaş kurumlar
4	Kamu kurumlarının etik eylem planlarını uygulamadaki başarı karnelerinin oluşturulması ve Kamu Görevlileri Etik Kurulu ile paylaşılması	Kamu Görevlileri Etik Kurulu, ilgili paydaş kurumlar
5	Kamu Görevlileri Etik Kurulunun Etik Eylem Planlarının hazırlanması, uygulamaya geçirilmesi, izleme ve değerlendirmesinin yapılması için bir yönerge çalışması yapması	Kamu Görevlileri Etik Kurulu
6	Etik eylem planlarında ortaklaşan, özlük hakları ve etik ilişkisi, etik algının değiştirilmesi, etik eğitiminin yöntemleri gibi konularda bilgi birikiminin arttırılması, anlayış derinliğinin sağlanması için Kamu Görevlileri Etik Kurulunun değerlendirme toplantıları düzenlemesi, bu toplantıların sonucunda gerekirse mevzuat değişikliklerinin yapılması için kamu kurumlarının gerekli çalışmaları yapması	Kamu Görevlileri Etik Kurulu, ilgili paydaş kurumlar
7	Etik eylem planlarının geniş kamuoyu tarafından izlenebilmesi için bir halkla ilişkiler kampanyasının oluşturulması	Kamu Görevlileri Etik Kurulu, ilgili paydaş kurumlar